

Anetavle

for

Peder Andreas Sand

og

**Else Jensdatters
børn**

Interessen for nærværende slægtsbog samler sig vel naturligt nok først og fremmest om anetavlen, den del af bogen som omhandler forfædrene tilbage i tiden, og som er udarbejdet paa grundlag af de bevarede danske arkivalier.

For at give læseren en bedre mulighed for at kunne vurdere de opnaaede forskningsresultater, bringes i det følgende en kortfattet redegørelse for arbejdets omfang og de kilder, som herunder benyttes.

I Danmark findes fem almindelige statsarkiver, nemlig Rigsarkivet i København og de fire landsarkiver København (dækkende Sjælland og de sydlige øer), Odense (for Fyn m.m.), Viborg (omfattende hele Nørrejylland ned til Kongeaaen) og Aabenraa (dækkende Sønderjylland). I Rigsarkivet opbevares Centraladministrationens arkiver (kongebreve, kancellikorrespondance, folketællinger etc.), medens landsarkiverne rummer de lokale embeders akter (kirkebøger, godsarkivalier etc.).

Den uindviiede, der første gang aflægger besøg paa f.eks. Landsarkivet i Viborg og her faar lejlighed til at kigge bag kulisserne, vil med største forundring konstatere, at denne store bygning rummer kilometer ved kilometer af boghylder fyldt med haandskrevne bøger og protokoller, prentet med gotisk, en skrift som forekommer nutidsmennesker komplet ulæselig.

I tilslutning til arkivet findes en stor læsesal, ved hvis borde man dagen lang ser folk sidde bøjet over de gamle arkivalier, ivrigt optaget af at grave stof frem om de hedengangne. Her sidder manden, der kun har været her nogle faa gange, og for hvem det hele endnu er saa nyt og uforstaaeligt, hvorfor han holder sig til de nyere kirkebøger. Her finder man den mere drevne amatør, som i flere aar har tilbragt al sin fritid med at forske, som efterhaanden har faaet lært at læse gotisk, og som foruden kirkebøgerne ogsaa gør brug af andre arkivalier. Og endelig sidder her den professionelle forsker, eksperten, som kan spille paa alle strengene, dels fordi han tilfulde behersker gotisk, og dels fordi han kender brugen af alle typer arkivalier og de muligheder, disse giver. For alle tre kategorier gælder imidlertid, at de i deres forskning konstant støder paa

problemer og vanskeligheder. Størstedelen af tiden gaar da ogsaa med undersøgelser, som giver negative resultater, men saa meget større er forskerglæden, hvis omsider løsningen paa problemerne foreligger.

Anetavlen i denne slægtsbog er udarbejdet af eksperten, som har lagt al sin professionelle kunnen og masser af tid i arbejdet. Skuffes De over resultatet, maa De saaledes huske paa, at det ikke er forskeren, der har svigtet Dem, men derimod de arkivalier, han har haft til sin raadighed.

Hvilke arkivalier, der i det væsentligste er tale om, og hvorfor disse ofte svigter, fremgaar af det følgende.

Kirkebøgerne er slægtsforskerens vigtigste kilde. I hvert af Danmarks ca. 1300 sogne har præsterne igennem tiden i disse kirkebøger indført oplysninger om sognets beboere saasom fødsel, daab, konfirmation, vielse, død og begravelse. Kirkebogsføringen blev ved lov paabudt i 1646, og i en snes tilfælde kan den jyske halvø endog opvise tidligere førte og til vore dage bevarede kirkebøger, hvoraf den ældste er fra 1573 og stammer fra Hjortkær sogn i Sønderjylland. Dette betyder imidlertid ikke, at kirkebøgerne normalt findes fra 1646 og ned til i dag. I de ældste tider førtes kirkebogen nemlig kun i et eksemplar, der som regel opbevaredes i præstegaarden. Krige, plyndringer, brand og manglende omtanke for disse arkivaliers betydning resulterede i masser af tilfælde i, at kirkebøgerne gik tabt. Normalt er kirkebøgerne saaledes kun bevaret tilbage til ca. midten af 1700-tallet, og alene i Nørrejylland findes 50 sogne, hvor alle kirkebøger er gaaet tabt før 1814, det aar hvor der blev paabudt dobbelt kirkebogsføring i samtlige sogne.

Dels dette og dels den omstændighed, at mange af de ældste kirkebøger er ret mangelfulde og i perioder slet ikke har været ført, er ting, der vanskeliggør forskerens vilkaar meget.

Folketællingerne fra 1787, 1801, 1834, 1840 og 1845 er udmærkede hjælpemidler, dersom kirkebøgerne svigter. Især er tællingen fra 1845 af betydning, idet det af denne ogsaa fremgaar, hvor folk er født, medens de øvrige tællinger kun oplyser om navn, alder, stilling, ægtefælle og hjemmевærende børn.

Skøde- og panteprotokollerne fortæller os om ejendomshandler og optagelser af laan etc. Protokoller af denne art blev paabudt ved forordning

af 1738, men en stor del er gaaet tabt. Det siger sig selv, at disse arkivalier kun har betydning, naar man beskæftiger sig med personer, der ejer fast ejendom, saasom bedrestillede borgere og selvejerbønder.

Fæsteprotokollerne er af væsentlig betydning, idet den altovervejende del af landbefolkningen i tiden frem til omkring 1800 var fæstere under en eller anden herregaard. Disse protokoller indeholder fæstebrevene, dokumenter, som udfærdigedes hver gang godset bortfæstede en af sine ejendomme. Fæsteprotokollerne er at finde i godsarkiverne og er mange steder bevarede fra første halvdel af 1700-tallet. Ofte maa man imidlertid konstatere, at arkivalier fra det gods, som de paagældende forfædre har været fæstere under, helt eller delvis er gaaet tabt. Det kan nok generelt siges, at de større østjyske godskomplekser med deres bedre gennemførte administration kan opvise det største antal komplette og velbevarede godsarkiver, hvorimod det er smaat med godsarkiverne i Vestjylland. Til gengæld kan Vestjylland opvise en langt tidligere overgang til selveje, end tilfældet er i Østjylland.

Skifteprotokollerne omhandler skifte- og arvegang og fortæller os, hvad folk har efterladt sig ved deres død, samt paa hvilken maade efterladenskaberne fordeles arvingerne imellem. I et skifte vil saaledes afdødes børn være nævnt, en omstændighed der kan tjene som bevis for et slægtsskab, som ellers ikke paa grund af manglende kirkebøger lader sig paavise. Skifteprotokollerne er at finde i de enkelte jurisdiktioners arkiver, i godsarkiverne og i de gejstlige arkiver, alt afhængig af hvilken kategori de paagældende personer har tilhørt.

Tingbøgerne er en kilde, hvorigennem det nu og da lykkes at føre en bondeslægt endnu flere led tilbage - ofte til 1500-tallet. Dette kan f.eks. ske paa den maade, at der opstaar en strid om ejendomsforholdet til en mark, og ved den i den anledning foretagne tinghøring vil de afgivne vidneforklaringer nøje være gengivet i tingbogen. Man kommer saa ud for, at Peder Jensen fremstaar paa tinge og vidner, at den paagældende mark har tilhørt hans far Jens Pedersen, som har overtaget den fra sin far o.s.v. Justitsprotokollerne fortæller os, om forfædrene har været indblandet retssager, medens jordebøgerne og matriklerne giver oplysninger om de enkelte gaardes størrelse, om ejer- og fæsteforhold etc.

Trykte kilder omfatter tidligere trykte stamtavler og anetavler, historiske aarbøger, stater, købstadshistorie, sogne- og egnbeskrivelser etc. Hvis man saaledes i en forslægtslinie kommer ind i et miljø, der ligger uden for den egentlige bondestand, det være sig degne, præster, proprietærer, godsejere, herredsfogeder, herredsskrivere, prokuratorer, officerer og underofficerer samt embeds- og bestillingsmænd i by og paa land, saa viser der sig for forskeren gode muligheder for gennem de trykte kilder at finde stof om disse personer og deres forfædre.

Med denne indledning har vi forsøgt saa kortfattet og enkelt som muligt at fortælle lidt om arkivverdenen og de problemer, som møder slægtsforskeren med det formaal at give Dem indblik i arbejdets omfang og bibringe Dem en vis viden om slægtsforskning, en viden, som forhaabentlig vil være Dem til gavn ved gennemlæsningen af anetavlen.

1. GENERATION

Ane 2 Peder Andreas Sand

er født 1804 i Kloster, Nysogn paa Holmsland, og han døde den 9. august 1882 i Sdr. Muldbjerg, Hover sogn.

Han blev døbt den 2. april 1804; Simon Enevoldsens hustru fra Haurvig bar ham til daaben, og faddere var Bertel Kølbye fra Ringkøbing, morfaderen Jens Pedersen Tafteberg, Bertel Knude fra Søgaard, Jep Høybergs hustru og Christen Møllers hustru fra Gammelsogn.

Peder Andreas Sand blev gift første gang den 28. december 1834 i Gammel sogn Kirke med

Ane 3 Else Jensdatter

Hun er født 1810 i Gammelsogn, og hun døde "som sindsyg" den 13. april 1856 i Sdr. Muldbjerg.

Hun blev døbt den 18. februar 1810; møllerens hustru Else Jacobsdatter bar hende til daaben, og faddere var Niels Villadsen, Jens Mogensen, Anders Jepsen og Maren Nielsdatter, alle fra Gammelsogn.

Efter Else Jensdatters tidlige død indgik Peder Andreas Sand nyt ægteskab med Karen Marie Jensdatter, men vielsen er forgæves søgt i Stavning og Hover sogne. Hun er imidlertid født den 25. juli 1813 i Hedeby, Stavning sogn, som datter af Jens Jacobsen og hustru Abelone Jensdatter, og hun døde den 4. august 1888 i Sdr. Muldbjerg. Hendes ægteskab med Peder Andreas Sand var i øvrigt barnløst.

Peder Andreas Sand ses den 15. januar 1834 i Houvig By, Nysogn, at have erhvervet et hus med tilhørende have og 1 td. land tørvejord, sat til ialt godt 2t alb. Sælgeren var en Mogens Christian Jensen, og overdragelsessummen var paa blot 40 rdr. Det er muligt, at Peder Andreas Sand har boet her, indtil ægteskabets indgaaelse, men derefter maa han have lejet ejendommen ud, idet han vides at have beholdt den i ialt 8 aar.

Den 18. december 1834 købte han derpaa af Johan Lassen paa Gammelgaard

Lem parcellen nr. 3 af Anneks-Præstegaarden i Gammelsogn, et temmelig stort areal med et hartkorn paa 1 td. 3 skpr. 2 fjdkr. og 1t alb. Aarsagen til købet var det forestaaende bryllup og den omstændighed, at Peder Andreas Sand vidste, at hans tilkommende svigerfar agtede at tilskøde ham sin gaard, som laa tæt op til den paagældende parcel fra Anneks-Præstegaarden.

Den 30. december 1834 ses Peder Andreas Sand da ogsaa af sin svigerfar at have faaet udstedt skøde paa dennes sammenstykkede gaard i Gammelsogn, som bestod af diverse parceller af hartkorn ialt 1 td. 4 skpr. 3 fjdkr. 2 1/3 alb. med paastaaende bygninger, indbo, redskaber og besætning. Overdragelsessummen var paa ialt 400 rdr., og heraf overtog Peder Andreas Sand et første-prioritets laan i Ringkøbing Fattigkasse paa 170 rdr. Herudover skulle han udbetale svigerfaderen 30 rdr. samt svare svigerforældrene en nærmere bestemt aftægt, der sattes til ialt 200 rdr. beregnet for en 5-aarig periode. Ganske vist var aftægten for livstid, men af hensyn til stempelafgifter og lignende var det nødvendigt at kapitalisere en saadan aftægt, og man anvendte da altid en 5-aarig periode.

Peder Andreas Sand og hustru flyttede nu ind paa hendes fødegaard, hvis jordareal forøgedes med den af Peder Andreas Sand erhvervede parcel, saaledes at det samlede hartkorn nu var paa 3 tdr. 2 fjdkr. 1 alb., hvilket hartkorn ved den nye matrikulering i 1844 i øvrigt nedsattes til 2 tdr. 2 skpr. 3 fjdkr. 2 1/4 alb.

I folketællingen 1840 oplyses om gaarden, at den var beliggende ved Færgestedet i Gammelsogn. Paa gaarden nævnes da foruden Peder Andreas Sand og hustru endvidere hendes forældre paa aftægt samt børnene Anne Katrine, 5 aar, Karen, 3 aar, og Ane Kristine, 2 aar, og endelig en tjenestepige.

I juni 1842 ses Peder Andreas Sand at have afhændet sit i januar 1834 erhvervede hus i Houvig til en Christen Terkelsen, og i folketællingen 1845 genfinder vi ham herefter paa gaarden i Gammelsogn sammen med hustruen og parrets 6 ældste børn samt 2 tjenestefolk.

Senest 1846 blev Peder Andreas Sand udnævnt til sognefoged i Gammelsogn, hvilket hverv han dog kun bestred i ca. 2 aar, idet han i marts 1848 afhændede gaarden i Gammelsogn til en Jens Jacobsen og i stedet samtidig paa en auktion erhvervede gaard nr. 2 i Sdr. Muldbjerg i Hover sogn. Selve skødet ses udstedt den 25. juni 1849 af kammerassessor og byfoged i Ringkøbing Carl Georg Lemming, og det fremgaar heraf, at gaarden oprindeligt havde haft et hartkorn paa 6 tdr. 2 skpr. 3 fjdkr. 2 alb., hvilket imidlertid ved ommatrikuleringen i 1844 var blevet nedsat til 4 tdr. 3 skpr. 1 fjdkr. 1 alb. Peder Andreas Sand havde budt gaarden hjem for et beløb paa 2830 rdr., hvortil kom, at han var forpligtet til at respektere den aftægtskontrakt, som i 1839 var blevet oprettet med den paa gaarden boende aftægtsmand Peder Christensen. Denne aftægtskontrakt var tinglyst paa gaar-

9.
Peder Andreas Sand og Else Jensdatter

den med første-prioritet, og i forbindelse med købet ses Peder Andreas Sand nu at have optaget et andet-prioritets laan i Ulfborg-Hind Herreders overformynderi paa 1048 rdr. samt hos Jesper Christensen Nygaard i Velling et tredie-prioritets laan paa 320 rdr.

I folketællingen 1850 nævnes Peder Andreas Sand som gaardmand i Sdr. Muldbjerg. Foruden han og hustru opføres paa gaarden børnene Karen, 13 aar, Jens Kristian, 10 aar, Karen Hvistendahl, 9 aar, Hans Peter, 6 aar, og Susanne Elisabeth Dorthea, 1 aar gammel. Endvidere nævnes de 2 17-aarige tjenestekarle Laurs Pedersen og Hans Christensen, 2 tjenestepiger, nemlig Mette Kirstine Andersdatter, 24 aar, og Nielsine Caroline Jensdatter, 23 aar, og endelig den 66-aarige aftægtsmand Peder Christensen, der i aftægtsboligen boede dør om dør med sin husholderske Maren Iversdatter, der var 27 aar og gift, men som tjente til livets underhold her, medens hendes ægtefælle var tjenestekarl i Vorgod sogn. Hos sig havde Maren Iversdatter i øvrigt parrets 1-aarige datter Ane Margrete. Gaarden i Sdr. Muldbjerg var saaledes i 1850 ialt beboet af ikke mindre end 14 personer.

Efter Else Jensdatters død ses Peder Andreas Sand den 3. maj 1856 at være mødt op paa herredskontoret, hvor han erklærede, at han agtede at blive hensiddende i uskiftet bo efter sin afdøde hustru. I den anledning indbetalte han til skifteforvalteren 30 rdr., til skifteskriveren 10 rdr. og til justitsfonden 8 rdr.

Peder Andreas Sand sad nu paa gaarden i Sdr. Muldbjerg indtil 1859, da han afhændede hovedparcellen til en Jesper Christensen, der var fra Ølstrup. Forinden havde han dog skilt en parcel fra omfattende matrikelnumrene 3b, 3c og 3g, og her opførte han nu paa skraaningene under højene nye bygninger omfattende stuehus og en enkelt længe, hvor der bl.a. var plads til et par køer. Samtidig vides han at have drevet lidt fiskeri. I folketællingen 1860 nævnes han som 56-aarig husmand i Sdr. Muldbjerg, og foruden han og hustruen var paa ejendommen da blot den yngste datter.

I 1874-1875 afhændede Peder Andreas Sand denne ejendom til svigersønnen Poul Andersen og gik sammen med sin anden hustru paa aftægt her. I øvrigt blev ejendommens jordtilliggende efterhaanden forøget ganske betragteligt med tilkøb, og efter Poul Andersen gik ejendommen, der nu var en gaard, videre i arv til hans søn Anders Poulsen, hvis søn Poul omkring 1925 overtog den.

Peder Andreas Sand og Else Jensdatter fik i deres ægteskab børnene: I. Anne Katrine, født 1835, II. Karen, født 1837, III. Ane Kristine, født 1838, IV. Jens Kristian, født 1840, V. Karen Hvistendahl, født 1841. VI. Hans Peter Andreasen, født 1844, VII. Susanne Elisabeth Dorthea, født 1847, død samme aar, og VIII. Susanne Elisabeth Dorthea, født 1849. Disse børn og deres efterkommere er nærmere behandlet i bogens anden afsnit.

2. GENERATION

Ane 4 Christen Nielsen Sand

er født den 8. april 1773 paa gaarden Sand i Mejlby, Stavning sogn, og han døde den 12. oktober 1847 i Kloster by, Nysogn paa Holmsland.

Han blev døbt den 12. april 1773; Maren Ulkiær bar ham til daaben, og faddere var Morten Ulkiær, Anders Jespersen, Mette Andersdatter og Mariane fra gaarden Sand.

Christen Nielsen Sand blev trolovet den 18. maj 1798 og gift den 3. juni samme aar i Nysogn Kirke med

Ane 5 Ane Cathrine Tafteberg

Af trolovelsesindførslen i kirkebogen fremgaar det, at "Velædle unge person Christen Sand og jomfru Ane Cathrine Tafteberg af Holmsland" var blevet trolovet, og at forlovere var Hr. S. Ammitsbøl fra Ryberg og kromand Ole Christensen paa Holmsland.

Ane Cathrine Tafteberg er født 1775 i Kloster, Nysogn, og hun døde den 11. december 1845 samme sted.

Hun blev døbt den 16. august 1775; provstinde Borch bar hende til daaben, og faddere var Hr. krigsraad H.P. Ammitsbøl, Sr. Peder Tange, Sr. Søren Tange, jomfru Tange og Hr. Brylow.

Christen Nielsen Sand var elev 3 aar paa Blaagaard-seminariet i København og dimitteredes herfra som lærer med karakteren "meget sædelig" for opførsel og "duelig" til et skolelærerembede. Derefter var han i ½ aars tid konstitueret organist ved Buttrup Kirke paa Sjælland, hvorefter han blev kaldet til skolelærer i en af baroniet Løvenborgs skoler, hvor han var i ½ aar. I 1798 blev han derpaa af kancelliraad og assessor H.P. Ammitsbøl til godset Søgaard kaldet til degn paa Holmsland, idet den gamle degn Jens Pedersen Tafteberg (Ane 10) samme aar valgte at trække sig tilbage. Det var den gamle degns ønske, at Christen Nielsen Sand skulle have været gift med hans ældste datter Rebekka Christine, men hende ville han ikke have og valgte da i stedet lillesøsteren Ane Cathrine, med hvem han nu flyttede ind i degneboligen i Kloster by i Nysogn.

I Christian Søgaards bog om slægten Sand fra Stavning (udgivet 1946) fortælles følgende om Christen Nielsen Sand:

Efter Hustruens Død sad Sand nu som Enkemand i næsten 2 Aar og havde forskellige Hjælpelærere. Først havde han Jens Larsen Bollerup, der blev forlovet og siden den 26. Okt. 1834 gift med Datteren Jensine Christine.

Han var der et Par Aar, saa kom Skaaning, og derefter var Bøndergaard der en kort Tid. Efter ham kom Anders Christensen, der kort efter blev forlovet med den yngste Datter Ane Persine Sand, og de blev viede den 24. Oktober 1841. Efter ham kom Schørring, og saa kom Christiansen, der siden blev Degn i Hornslet.

Lærer Sand paa Holmsland fik engang imellem Brev fra Broderen Jens Nielsen Sand, der var Degn i Hals ved Aalborg. I et Brev, der er dateret 26. Juni 1831, sender denne en Lykønskning i Anledning af Sands Datters Bryllup. Det er naturligvis Ane Cathrine Elisabeth Dorothea Sand, der dette Aar blev viet til Iver Nielsen og kom til at bo i Made, Holmsland. Jens skriver: "Din lille gode, magre Trine." Videre skriver han: "Mon Broder Anders dog ikke kan komme i Stilling engang? Det er godt, at han kan komme til din Søn og faa Ophold der, thi han er nu gammel. „Han skriver ogsaa om Hans Sands Enke og glæder sig over, at hun lever vel.

Dengang havde Chr. Sand endnu ikke begyndt at holde Hjælpelærere, men at han stærkt tænkte paa det, kan vi se af Brevet. Jens skriver: "Det vil ikke koste Dig saa lidt at holde en Seminarist, men det kan jo ikke blive anderledes, da Du svækkes. Jeg vil nok tro, at Broder Christen samler Grunker. Den salige Fru Ammitsbøl har vel ikke haft sine fem Sanser, da hun gjorde Testamente, i det mindste synes det saaledes."

Denne Frue var Susanne Elisabeth Tafteberg (søster til Ane 10 Jens Tafteberg), der døde 2. August 1830. Hun var gift med Krigsassessor H.P. Ammitsbøl til Herregaarden Søgaard paa Holmsland. De havde ingen Børn, og hun overlevede sin Mand. Da hun var Faster til Lærer Sands Hustru, var de Arvtagere efter hende; men vi ser altsaa, at det Testamente, hun havde gjort, ikke var faldet ud til Lærer Sands Tilfredshed; han har klaget derover til Broderen Jens.

En anden Gang skriver han, vistnok i Anledning af deres Arv fra Nørkærgaard:

Kære Broder:

Hjerteligst Taksigelse for det mig kærkomne Brev af 28. Marts d.A., hvis Indhold ret meget glæder os, ligesom det og inderlig fryder os, at I alle er sunde og lever vel. Det vilde være os særdeles kært, om Du med Bro-

der Christen m.fl. vilde glæde os med eders Nærværelse, hvilket jeg dog gerne ønsker at vide lidt i Forvejen formedelst Lejlighed til Hestene, da her er kun sparsomt Græsning. Jeg takker Dig og meget for den tilfredsstillende Oplysning, du gav mig om min Arv, som jeg var bleven i Vildrede i. Det gør mig derfor meget ondt, at Du skulde have den store Ulejlighed for Ting, der var saa rene som Guld, men Hukommelsen har den Gang skuffet mig, hvilket jeg og kan se af sine forrige Breve, der stemmer fuldkommen overens med sit sidste Brev, men som jeg nu først'opdagede ved Eftersyn.

Hils derfor Broder Christen og undskyld mig hos ham for den Ulejlighed, jeg og har foraarsaget ham og sig ham tillige, at jeg aldeles inden Mistanke nogensinde har haft til hans Redelighed.

Det ærgrer mig meget, at Broder Anders er i saa ringe en Stilling. Se endelig, kære Broder, at faa ham hjem til Eder, thi han behøver jo dog ikke at gaa som en Slave sit hele Liv, men maaske kan han og være noget egensindig og ikke vil lyde Eder. Tilgiv ham dette og bring ham om muligt paa andre Tanker.

Mange Tusinde kærlige Hilsener fra os alle, som lever vel, især naar vi havde flere Penge, til Dig, ældste Broder, og Søster med hele Familien, din Jens og Kone ikke at forglemme, tilligemed Broder Christen og hans Familie, samt i Rindum, Hr. Pastor Abel og Familie, Fru Ammitsbøl og Madsen m.fl. Din til Døden hengivne Broder

Hals, den 28. Maj 1827

Sand.

Esk. Vor Amtsprovst skal nu til Viborg. Gud give, at vi kunne faa en god Præst igen. Glem ikke at skrive os til.

Nysogns Skole

Stuehuset med Skolen var til Dels bygget af Jens Tafteberg omkring ved 1780 og var altsaa ikke særlig gammelt. Han havde ogsaa bygget Ladehuset, og Degneboligen lignede en hel Gaard. Sand holdt paa Jordlodden 4 gode Køer; men en Ting kunde han ikke faa i Hovedet. Han kunde ikke forstaa, at hans Kvinder slet intet Smør kunde samle. Da han var hjemme i Nørkærgaard, samlede de en Masse Smør. Da saa hans ældste Datter var voksen, tænkte han, de skulde komme efter det. Hun skulde saa være i Nørkærgaard og have et Kursus i Smørsamlen. Da hun havde været der et halvt Aars Tid, kom hun hjem og var udlært. Næste Dag efter hendes Hjemkomst satte hun til Middag paa Bordet den Grød, hun havde lavet. Da Degnen havde faaet den første Skefuld i Munden og smagt paa den, lagde han Skeen med de Ord: "Hva

er de for nogen Grød?" "Ja, saaddan Grød fæk vi i æ Saaend", hvortil Degnen bemærkede bestemt: "Ja, kan vi ikke samle Smør, uden vi skal ha saaddan Grød, saa vil jeg ikke vide af nogen Smørsamlen:" Sagen var, at de brugte den nymalkede Mælk og Fløde i Huset, saa der blev intet til Smør.

Lærer Sand var en meget agtet Mand og fik 1829 Det Kgl. Landhusholdningsselskabs 6. Bæger som Gave for Landboflid. Dette Bæger tilegnede Svigersønnen Bollerup sig efter Sands Død. Sand var af Udseende en høj, tør Mand. Da han blev gammel, gik han meget foroverbøjet. Han havde en stor Brokskade og led meget derunder. Der fortælles, at Forholdet mellem ham og Konen ikke var særlig godt, men de levede dog et sædeligt Liv. Han var noget gnaven og vanskelig og var af en temmelig bestemt Karakter, og der menes, at han vilde have kommet til at leve et mere hjerteligt Samliv med Rebekka, der var meget rar. Dog skal Ane Cathrine roses for, at hun var meget godgørende.

Morten Vejlggaard paa Søgaard kom hvert Aar og forærede Præst og Degn en Gaas til Mortensaften, da han selv hed Morten. Engang, da han kom op til Degnen med Gaasen, mærkede han, at Madammen ikke var i særlig godt Humør. Da han ikke blev saa godt modtaget, bemærkede han tørt: "A mærker, Madammen, at der bages." "Hvorfor siger han det, Morten Vejlggaard?" "Hm, jo, for Fruentimmer plejer at være lidt møske, naar de bager:" Saa gik han, men Gaasen lod han blive liggende ude i Køkkenet.

Alle Folk sagde til Degnen og hans Kone: Ham selv og hun selv. Endogsaa Skolebørnene sagde: "Er ham selv hjemme?" naar de havde et Ærinde til ham. Bedstefader og Bestemoder (Degnen Jens Tafteberg og hans Kone) kaldtes Papa og Mama. Endogsaa 40 Aar efter gamle Madam Taftebergs Død blev hun omtalt som gamle Mama.

Sand kunde aldrig faa Pengene til at slaa til, og derfor efterlod han intet til sine Børn. Dog var der en Del Sølvtøj efter ham, men det meste af det blev solgt ved Auktionen og kostede saa godt som intet. - Jens Nikolaj fik dog lidt Arvesølv.

Engang skulde Sands have noget købt til Husets Brug, og saa sagde han: "Ja, lille Mutter; har vi noget, saa gaar det til, og har vi lidt, saa slaar det til. " "Ja, det kan du nok sige", svarede hun, "du, der helst vil have lige saa tykt Smør paa Brødet, som der er Brød, og helst vilde have paa den anden Side ogsaa." Han genmælede spagfærdigt: "Ja, de siger nok, det er ikke saadan i syv Aar som i syv Dage", og hun svarede: "Ja, det

har du Ret i", saa deri var de enige.

Af Pastor Putzen findes en Beskrivelse om Skoleforholdene i Kommunen paa den Tid (1815):

"Skolelærer og Kirkesanger C. Sand, 42 Aar gl., er duelig i begge Henseender, hans Forhold er sædelige og ordentlige, og iagttager, den Tid Skolen varer, Børnenes Undervisning med Flid. Til denne Skole er Børnenes Antal 24. I Gl. Sogn er i Vinter ikke engang Omgangsskole, da ingen duelig Skolelærer var at erholde og intet Skolehus, men Børnene undervises i Forældrenes egne Huse, som de kan. Skolepligtige Børns Antal er 31. I Haurvig og Aargab er Omgangsskole. Børnenes Antal 13. I Sønder Lyngvig og Nørre Lyngvig er ligeledes og Børnenes Antal 14, i Klegod ingen, og i Houvig og Søndervig, Omgangsskole, er Børnenes Antal 29."

Sand var en Mand med flersidige Interesser, hvilket hans Optegnelser viser. Han giver endogsaa en helt ordentlig Beskrivelse af Holmsland og fortæller lidt fra gamle Dage, fortæller om Fiskeriet og giver en køn Skildring af Befolkningen.

At Sand var en dygtig Lærer med Interesse for sin Gerning, kan der vist ikke være Tvivl om. Han hørte naturligvis til den gamle Skole i eet og alt og havde vistnok ogsaa en Del Selvfølelse og optraadte som den faderlige Vejleder samt med en betydelig Værdighed, men der var over alt dette udbredt en stærk Lyst til at være nyttig og udfylde en Plads i Menigheden. Ifølge hans Optegnelser om sig selv og sin Gerning anføres: "1807 blev ved min Kones Eksempel første Gang den for Kirkegangskoners Sundhed gavnlige Skik indført i begge Sognes Kirker, at disse i Stedet for i Vaabehuset lovmedholdelig introduceres (indløses) fra Prædikestolen."

At Sand var ret stolt af den Forandring eller nye Skik, han der havde faaet indført, lagde han senere inden Skjul paa. Han var ogsaa glad ved Indførelsen af den "Evangelisk-kristelige Salmebog", og han fortæller vidt og bredt om, at Forslaget dertil var udgaaet fra ham, samt at Pastor Outzen havde givet dette sit udelte Bifald. Endnu i 1842 er han overordentlig glad ved dette Arbejde, han havde gjort i Sagen. Sand maa betegnes som en fuldblods Rationalist, og han taler med synlig Tilfredsstillelse om Jesu milde Lære, og om at faa Børnene og Forældrene til at gaa paa Dydens Vej.

Om hans Skoleeksaminer, der har staaet for ham som store Højtidsdage, skriver han: "Skoleeksamens Dage var højtidelige baade for Lærerne og Børnene, ja, og for Forældrene og Tilhørere, der indfandt sig talrig i Skolerne.

Lærerne lagde for Dagen deres Duelighed og Flid, Børnene deres Kappelyst og Fremgang, de ældre deres Interesse for Skoleundervisningen. Provsten eksaminerede og gav det Tal for hver, eller Skolekommissionen gav det. Dette sporede Børnene til Lærelyst og Lærerne til Opmuntring i Forening.

Konfirmandernes Eksamen holdtes særskilte Dage, ogsaa i Overværelse af Skolekommissionen, der bedømte deres Antagelse eller ej."

Sands Kone var, før hun blev kendt med sin Mand, forlovet med Apotekerens Søn i Ringkøbing, Johan Leonhart Broager, som omkom ved et Ulykkestilfælde. Der var strandet et Skib ude i Havet, og Morgenen efter vilde Apotekerens køre ud at se det; men for at komme hurtigere af Sted satte Sønnen sig paa en Hest. Det var tidligt om Morgenen og stærk Taage. Dengang var der ingen Bro over Vonaa. Passagen foregik gennem Vandet ude i Fjorden, der her var afmærket med Pæle. I Taagen kom han udenfor Pælene, ud i det dybe Vand og druknede, men at Sands har haft ham i Tankerne, fremgaar af, at de nævnede en af deres Sønner op efter ham.

Degnen Sands Døtre havde lidt mere Dannelselse end Piger ellers paa den Tid, og det var som at gøre Bønderne en Ære, naar de kom ud i deres Forsamlinger."

Som det fremgaar af foranstaaende, var Christen Nielsen Sand foruden degn og skolelærer desuden landmand, og i folketællingen 1801 nævnes foruden han og hustruen og parrets ældste barn endvidere paa ejendommen i Kloster ikke mindre end 3 tjenestefolk og i øvrigt en skrædderpige, der vel maa have boet til leje her. I folketællingen 1834 nævnes foruden den yngste datter, der nu var godt 20 aar gammel, samt den yngste søn, 11 aar gammel, endvidere den 24-aarige hjælpelærer Jens Larsen Bollerup, en tjenestekarl og en daglejer.

En gennemgang af skøde og panteprotokollerne vedrørende Christen Nielsen Sand fortæller os følgende:

Den 5. januar 1821 fik han skøde fra Hr. Ammitsbøl til Søgaard paa en eng i Holmbokær af hartkorn 1 skp. og 1 9/40 alb. Den 23. februar samme aar fik han skøde fra Hr. Ammitsbøl paa en part af konge- og kirke- korn- og -kvægtienderne af et hartkorn paa 3 skpr. 2 fjdkr. 2/3 alb., og den 8. marts samme aar ses han at have optaget et laan paa 160 rdr. hos sin bror Christen Nielsen Sand paa fødegaarden Sand i Mejlby mod pant i en ejendom

Nr. Røjklit af hartkorn 3 fjdkr. 2 alb. samt engen i Holmbokær.

Den 11. december 1821 laante Christen Nielsen Sand 80 rdr. sølv i skole-

lærerhjelpekassen mod sikkerhed i degnekaldets indkomster samt i ind- og udbo, og den 24. juni 1822 fik han skøde fra Hr. Ammitsbøls enke paa ti enderne af endnu et hartkorn paa 3 skpr. 2 fjdkr. 2/3 alb. Endelig ses han den 11. juni 1838 at have udstedt en panteobligation paa 100 rdr. til Christian Terkelsen mod pant i engen i Holmbokær.

I folketællingen 1840 opføres Christen Nielsen Sand og hustru i Kloster sammen med deres 2 yngste børn, hjælpelærer Anders Christensen paa 29 aar og en tjenestepige. Endelig i folketællingen 1845 nævnes foruden ægteparret den 9-aarige sønndatter Ane Cathrine Sand, den 21-aarige søn og tjenestekarl Hans Vilhelm Riber Sand, den 23-aarige tjenestepige Inger Marie Madsdatter, tjenestepige Ane Kirstine Pedersdatter, ligeledes 23 aar, og endelig den 30-aarige hjælpelærer Peter Christian Schønning.

Efter Christen Nielsen Sands død blev der den 14. marts 1849 tinglyst en skifteretsattest som adkomst for hans arvinger paa følgende ejendomme: a. En parcel fra P. Juulsgaards ejendom i Kloster af hartkorn 1 skp. 1 fjdkr. 29/37 alb., b. To parceller fra Nørby Søgaard af hartkorn ialt 1 skp. 1 fjdkr. 1 6/10 alb., c. En klitlod mellem Klegod og Søndervig af hartkorn 2 skpr. 1 fjdkr. 2 4/7 alb., d. Engen i Holmbokær af hartkorn 1 skp. 1 9/40 alb., og endelig e. Konge og kirketienderne af et hartkorn paa 2 skpr. 2 fjdkr. 1 2/3 alb.

Christen Nielsen Sand og Ane Cathrine Tafteberg fik i deres ægteskab børnene: 1. En dødfødt dreng den 28. april 1799, 2. Jens Nikolaj, født 1800, 3. Ane Cathrine Elisabeth, født 1802, 4. Peder Andreas (Ane 2), født 1804, 5. Mette Margrethe, født 1805, 6. Johan Eleonhart, født 1808, 7. Jensine Kirstine, født 1810, 8. og 9. Tvillingerne Peder og Ane, født 1812, døde kort efter fødslen, 10. Ane Persine, født 1813, og 11. Hans Vilhelm Riber, født 1824.

Om den yngste datter Ane Persine kan oplyses, at hun i 1841 blev gift med Anders Christensen fra Ulfborg, der fra 1835 til 1841 var hjælpelærer hos Ane Persines far. Efter ægteskabets indgaaelse flyttede parret til Nr. Bjert, hvor han blev kaldet til lærer. Han døde imidlertid allerede den 30. oktober 1846 af tuberkulose, og Ane Persine flyttede nu hjem for en kort tid sammen med sin 3-aarige søn Andreas Evald Meinert Tang Kristensen, der var født den 24. januar 1843. Denne søn blev i 1866 kaldet til lærer og kirkesanger i Gjellerup ved Herning, og aaret efter begyndte han det store arbejde, der skulle gøre hans navn kendt bogstavelig talt over

hele verden: arbejdet med at indsamle folkeminder. Fra 1876 til 1884 var han lærer i Faarup, hvorpaa han virkede som lærer i Brandstrup indtil 1888, da han fik tilkendt statsunderstøttelse til sit arbejde med indsamling af folkeminder og derfor søgte sin afsked fra skolen og flyttede til Hadsten. Her boede han til 1897, da han byggede hus i Mølholm ved Vejle, hvor han boede indtil sin død i 1929. Gennem mere end 50 aar gjorde Evald Tang Kristensen en fantastisk indsats i folkemindesamlingenstjeneste. Til fods gennemvandrede han hele landet og besøgte gamle mennesker for at faa dem til at fortælle, hvad de erindrede af gamle eventyr, sagn og folkeviser, og en stor del af alle disse folkeminder udgav han selv i en lang række skrifter. Han blev i øvrigt hædret med ridderkorset og dannebrogskorset, og i 1917 udnævntes han paa sin 75 aars dag til æresmedlem af foreningen "Danmarks Folkeminder".

Ane 6 Jens Christensen

der nævnes med tilnavnet Weilgaard efter stedfaderen og et enkelt sted med tilnavnet Juulsgaard efter stedfaderens gaard, er født ved aarsskiftet 1777-1778 paa Anneks-Præstegaarden i Gammelsogn, og han døde den 18. december 1841 paa Kjeldager i Gammelsogn.

Han blev døbt den 18. januar 1778; Maren Pind bar ham til daaben, og faddere var Villads Olesen, Rasmus Jespersen, Christen Christesen og Mogens Pedersen, alle af Gammelsogn.

Jens Christensen blev trolovet den 30. juni 1804 og gift den 14. oktober samme aar i No Kirke med

Ane 7 Karen Nielsdatter

Forlovere ved vielsen var Peder Christensen fra Lybæk og Niels Simonsen fra Heager.

Karen Nielsdatter er født 1776 i Heager, Hee sogn, og hun døde den 16. juni 1844 som aftægtsenke paa Kjeldager i Gammelsogn.

Hun blev døbt den 30. juni 1776, og faddere var præstekonen, Lars Jonsen, Mads Simonsen, Mette Nielsdatter og Simon Ladefogeds datter.

Jens Christensen ses i 1806 af Christen Hansen Møller at have købt parcellerne nr. 4, 5, 6, 7 og 9, udstykket fra Villads Olesens gaard i Gammelsogn. Disse parceller havde et samlet hartkorn paa 5 skpr. 3 fjdkr. 9/10

alb., og overdragelsessummen var 400 rdr. Paa jordarealet opførte Jens Christensen bygninger, og aaret efter ses han paa en auktion at have forøget jordtilliggendet ved tilkøb af parcel nr. 40, et engareal af hartkorn 1 fjdkr. 1 alb. i Made formedelst 40 rdr.

Samme aar (1807) købte Jens Christensen paa en afholdt auktion over Anneks-Præstegaardens jorder i Gammelsogn sammen med Niels Thygesen og Jens Thomasen parcellen nr. 2 fra Anneks-Præstegaarden af hartkorn 2 tdr. 3 skpr. 5/7 alb. formedelst ialt 670 rdr. Ved det kongelige rentekammers bevilling af 9. juni 1810 blev parcellen delt i 3 lige store dele, og Jens Christensen fik heraf tildelt parcellen nr. 1 af hartkorn 5 skpr. 2 fjdkr 1 2/3 alb. formedelst 223 rdr. 2 mk. Det endelige skøde ses udstedt til ham af herredsfoged Peder Grønlund den 17. december 1810.

I 1818 købte Jens Christensen parcellen nr. 9 fra Bøndergaard i Gammelsogn af hartkorn 1 skp. 2 1/4 alb., ligeledes paa en auktion, og 4 aar senere ses han at have erhvervet tiendeanparterne af hovedparten af sin jord.

Jens Christensen drev nu gaarden i Gammelsogn, samtidig med at han var beskæftiget som snedker. I 1834 besluttede han imidlertid at afhænde gaarden til svigersønnen Peder Andreas Sand, bestaaende af samtlige de forannævnte erhvervelser med et samlet hartkorn paa 1 td. 4 skpr. 3 fjdkr. og 2 1/3 alb. Overdragelsessummen var paa 200 rdr. rede sølv, som svigersønnen skulle udrede ved at overtage en gæld paa 170 rdr. til Ringkøbing Fattigkasse, og herudover skulle han til svigerfaderen kontant afregne 30 rdr. Desuden forpligtede Peder Andreas Sand sig til at yde sine svigerforældre en nærmere bestemt aftægt, som bestod i, at de paa livstid skulle bo og spise gratis paa gaarden lige med datteren og svigersønnen samt deres børn. Skulle Jens Christensen og hustru imidlertid ikke finde sig tilfredse hermed, havde de krav paa, at Peder Andreas Sand indrettede dem en aftægtsbolig i gaardens stuehus, hvor de fandt det mest bekvemt, og omfattende et kammer med loft og udstyret med et sengested med klæder samt med en malmkakkelovn, vinduer og døre. Endvidere skulle de have indrettet et lille køkken med skorsten og et lille spisekammer. Endvidere skulle aftægtsboligen forsynes med de fornødne borde, bænke, hylder og rækker, som aftægtsfolkene maatte udtage af boet, ligesom de maatte udtage andre fornødne møbler. Hertil kom, at svigersønnen skulle holde dem med lys og varme samt, hvis de ønskede det, ansætte og lønne en tjenestepige til deres opvartning.

10.

I denne aftægtsbolig skulle Jens Christensen og hustru til deres aarlige underhold af Peder Andreas Sand have leveret 3 tdr. rug, $1\frac{1}{2}$ td. byg og $\frac{1}{2}$ td. bygmalt, alt frit malet og kørt til og fra mølle. Endvidere aarligt fem ferske torsk, tyve styk hvillinger og 800 stykker sild og flynder. Herudover 1 td. kartofler, 3 pund tælle, 3 potter (liter) tran, $\frac{3}{4}$ skp. humle, 1 skp. grovsalt, $1\frac{1}{2}$ snese hønseæg, 4 lispund (32 kilo) oksekød, 1 lispund fersk flæsk, 14 potter (liter) kornbrændevin, 14 karduser tobak, 1 pund kaffebønner, 1 pund sukker, 4 lod the og 1 pund cikorie samt 5 pund købt hør og 4 pund god uld. Endelig skulle de have leveret 2 potter sødmælk daglig og 1 pund smør hver uge, og til ildebrændsel 8 traver lyng, 2 læs klyne af 45 snese, 10 læs daglig tørv og 14 læs hedetørv.

Med sig i aftægtsboligen havde Jens Christensen og hustru lov til at tage stueuret, en skammel, to træstole, en spinderok, et par karter, et haspetræ, en spand, en bøtte, en balje, en fjerding samt Jens Christensens snedkerværktøj, som bestod af en bovsav, to haandhøvle, en strygehøvl, to huggejern, et spigerbor, en vinde med tilbehør, en haandøkse, en skarøkse, en knibtang, en vinkel, en hammer, en høvlebænk og en cirkel. Om værktøjet hedder det, at sønnen Niels Christian skulle arve det, naar Jens Christensen afgik ved døden.

3. GENERATION

Ane 8 Niels Christensen Sand

er født ved aarsskiftet 1733-1734 i Mejlby, Stavning sogn, og han døde 1802 samme sted og blev begravet den 20. juni.

Han blev døbt den 14. januar 1734, og som faddere nævnes Else Bork, Christen Pedersen, Christen Andersen, Jens Pedersen Boel, Christen Hansen og Kirsten Pedersdatter.

Niels Christensen Sand blev trolovet første gang den 3. juni 1765 og gift den 7. oktober samme aar i Stavning med Kirsten Andersdatter. Hun er født ca. 1739, og hun døde allerede den 13. april 1767 i Mejlby, i kirkebogen opgivet 27 aar og 6 maaneder gammel, hvorefter Niels Christensen Sand blev trolovet ved Sankt Hanstid 1769 med Johanne Mortensdatter fra Holmsland. Parret søgte imidlertid aaret efter om kongens tilladelse til at ophæve trolovelsen og anfører som grund, at de ikke havde fundet nogen oprigtig kærlighed til hinanden, at hun var svag og skrøbelig, og at hun i øvrigt var blevet overtalt, ja næsten tvunget til denne trolovelse af hendes far.

Den 30. juli 1770 blev der givet kongelig tilladelse til ophævelse af forlovelsen, og den 16. december samme aar blev Niels Christensen Sand derpaa gift i Stavning Kirke med

Ane 9 Ellads Hansdatter

Vielsen fandt sted efter kongelig bevilling af 30. november 1770, idet ægtefællerne var beslægtede som næstsøskendebørn.

Ellads Hansdatter er født 1739 i Halby, Stavning sogn, og hun døde 1803 i Mejlby og blev begravet den 30. januar.

Hun blev døbt den 27. september 1739; Ellads Peders datter bar hende til daaben, og faddere var Christen Pedersen, Villads Christensen, Mads Andersen og Maren Christensdatter.

Niels Christensen Sand overtog efter faderen fæstet paa fødegaarden i Mejlby, Stavning sogn, som dels benævnes Sand og dels Nørkærgaard. Det maa anses for sandsynligt, at han allerede ved sit første ægteskabs indgaaelse i 1765 har overtaget fæstet og da har faaet udstedt fæstebrev af herskabet paa Lundenæs Hovedgaard, hvorunder gaarden hørte. Af en jordebog over det

under hovedgaarden hørende fæstegods, dateret den 6. maj 1782, fremgaar det, at Niels Christensen Sand sad som fæster paa Sand med et samlet hartkorn paa 6 tdr. 4 skpr. 3 fjdkr. 1 alb. og en aarlig landgildeydelse paa 8 rdr.

Paa en auktion over en del af fæstegodset den 15. september 1774 ses Niels Christensen Sand derpaa at have erhvervet gaarden Sand til selveje formedelst 430 rdr., og den 29. maj 1775 er det endelige skøde udstedt til ham af følgende ordlyd:

"Thomas Montagne

Deres kongelig majestæts raadmand og byfoged i Ringkiøbing, saa og herredsfoged over Bølling herred, gjøre vitterligt, at have sidstleden dens 15de septembris 1774 ved offentlig auktion i Schierne-broe-huus tilslagen velagte Niels Christensen Sand, som højstbydende, dend gaard, som hand self beboer og ifæste haft haver i Lundenæs amt, Bølling herred, i Stauning sogn beliggende Sand kaldet, og høyædle, velbaarne hr. etatsraad Kleippe, herre til Lundenæs, forhen tilhørende, bestaaende efter landmaalingens matricul af hartkorn sex tønder, fier skipper, tre fjerding kar, een albom, aldt efter de paa auktionsstedet indrettede og oplæste conditioner.

Og som merbemelte Niels Christensen Sand købesummen 430 rdr., skriver firehundrede og tredive rixdaler, med et halv aars renter rigtig betalt haver, ifølge auktionsincassator, vel viise hr. birkedommer Thomas Christensen til Schierne-Birk, hands qvittering af 18de hujus. Saa bliver samme gaard og stæd i ovenmelte amt, herred og sogn beliggende, i kraft af dend allernaadigste forordning af 19de december 1693, og mit embede som auktionsdirecteur i ovenmelte herred, ved dette mit udstæde auktions-skiøde, skiødet og afhændet fra forrige ejere høystbemelte hr. ettatzraad Kleippe og hans høyrespective arvinger, ligesom det nu forefindes af ovenmelte hartkorn med derpaa værende og befindende huuse, bygning, ager og eng, forte og fællig, mose, tørveskier og fædrift, vaadt og tørt, ægte og arbeide, item dend stædet tilhørende reserva Jesper Christensen; insumme intet i nogen maade undtagen, med ald den ret og rettighed jorde-goeds efter loven følge bør i hvilket aldt skal følge og tilhøre ovenbemelte Niels Christensen Sand og hands arvinger som et frit og uigenkaldelig kiøbt kiøb og ejendom, saa at tilbenævnte Niels Christensen Sand herefter maa gjøre sig samme, paa en lovlig maade saa nyttig, som hand self best veed

vil og kand, efter di oven høyt bemelte forrige ejere og høy-respective arfvinger fra denne dag aldeles ingen lod, deel, ret, heller rettighed til og udi ovenmelte gaard Sand kaldet og dets herlighed i nogen optænkkelig maade haver. Og maae dette mit udgifne auctionsskiøde, uden nogen videre given kald og varsel, til tinge og ved retterne læses og protocolleres. Til ydermere bekræftelse under min haand og hostrykte seigl af Ringkiøbing den 29. maj 1775."

Den 6. januar 1794 blev der paa begæring af landinspektør Lütken foretaget auktion over hele Stavning sogns kongetiender. Auktionen varede i flere dage, og den 7. januar ses Niels Christensen Sand at have købt sin gaards anpart af denne tiende formedelst 125 rdr. trods en vurdering paa 200 rdr.

Den 22. februar 1793 var Niels Christensen Sand atter paa auktion. Denne gang drejede det sig om selvejer Terkel Laursens gaard i Osterby, Stavning sogn, og som højstbydende erhvervede Niels Christensen Sand for knap 100 rdr. 6 agre og et engareal med et samlet hartkorn paa 2 skpr. 2 alb. Allerede den 13. juni 1797 ses han derpaa at have videreskødet disse jordarealer til sin broder Jesper Christensen i Osterby.

Ved folketællingen 1801 figurerer Niels Christensen Sand i Mejlby sammen med hustruen og børnene Hans, 27 aar, og Christen, 19 aar gammel. Endvidere nævnes 2 tjenestepiger samt den 10-aarige Kirsten Kathrine Pedersdatter, der var plejebarn hos familien.

Efter Niels Christensen Sands død overgik garden Sand i Mejlby til den yngste søn Christen, født 1781, der den 19. juli 1803 modtog arveafkald fra sine søskende.

Niels Christensen Sand og Ellads Hansdatter havde i deres ægteskab børnene: 1) Christen (Ane 4), født 1773, 2) Hans, født 1774, død 1825, gaardejer i Rindom, 3) Anders, født 1775, død 1856, sindsyg og hele livet bosat hos Jens Nikolaj Sand i Bandsby paa et lille værelse, 4) Maren, født 1777, videre skæbne ukendt, 5) Jens, født 1779, død 1834, degn og skolelærer i Hals, og endelig Christen, født 1781, død 1846, ejer af garden Sand (el. Nørkærgaard) efter faderen.

Ane 10 Jens Pedersen Tafteberg

er født 1746 i Gudum, og han døde den 26. oktober 1808 paa 0. Søgaard paa Holmsland, Nysogn.

Han blev døbt den 29. september 1746; sognepræstens hustru bar ham til daaben, og faddere var præsten fra Nr. Nisum Hr. Erik Lemming, morfaderen Monsr. Mads Stabye til Gudumkloster, Monsr. Billeskov paa Vejbjerg, Madame Lemming og Madame Mossin.

Jens Pedersen Tafteberg blev gift den 13. august 1773 paa Holmsland med

Ane 11 Ane Cathrine Munch

Hun er født 1742 i Simested Præstegaard, og hun døde den 16. juni 1825 paa Holmsland.

Hun blev døbt den 14. december 1742; Madame Foss fra Simested bar hende til daaben, dennes datter Mademoiselle Foss stod hos, og faddere var Søren Thomasen, Christen Lauritsen og Maren Andersdatter fra Korsøgaard.

Jens Pedersen Tafteberg tog studentereksamen og læste derefter en tid teologi, dog uden af afslutte studiet. I 1770 blev han kaldet til sogne degn paa Holmsland af assessor Ammitsbøl paa Søgaard, og han virkede nu som sognedegn her, de første 4 aar under faderen, der var sognepræst paa Holmsland indtil sin død i 1774. Selv fortsatte Jens Pedersen Tafteberg i degne- og skolelærerembedet indtil 1798, da det lykkedes ham at faa svigersønnen Christen Nielsen Sand (Ane 4) indsat i embedet, medens han selv trak sig tilbage for at hellige sig landbruget, der synes at have haft hans særlige interesse.

I folketællingen 1787 opføres Jens Pedersen Tafteberg som sognedegn med bopæl i Kloster by i Nysogn. Foruden han og hustruen nævnes paa ejendommen, hvortil der hørte en del landbrug, døtrene Rebekka Kierstine, 13 aar, og Ane Cathrine (Ane 5), 12 aar, samt endvidere 2 tjenestefolk og en hyrdepige paa blot 11 aar. Endelig nævnes Jens Pedersen Taftebergs mor Rebekka Kierstine Stabye, der var aftægtsenke her, samt hendes 22-aarige ugifte datter Kierstine Pedersdatter Tafteberg.

Den 30. juni 1797 ses Jens Pedersen Tafteberg at have faaet auktionskøde paa 3 jordparceller fra Simon Pedersens gaard i Sønderby af hartkorn ialt 3 fjdkr. 1 alb., og i juni aaret efter købte han derpaa af Christian Jensen i Sønderkær en parcel hovedgaardstakst fra Søgaard med et hartkorn

paa ikke mindre end 3 tdr. 2 skpr. 3 fjdkr. 2 1/4 alb. Forinden havde han i 1796 købt 3 skpr. hartkorn fra Vejlgaard, saa han raadede nu over næsten 4 tdr. hartkorn og lod paa den store parcel fra Søgaard opføre bygninger, saaledes at der her opstod en gaard ved navn 0. Søgaard, som han derefter drev, samtidig med at han i nogle aar var forvalter paa godset Søgaard hos søsteren og svogeren. I folketællingen 1801 opføres Jens Pedersen Tafteberg som gaardbeoer i Nørby paa Holmsland og forvalter ved godset. Foruden han og hustruen samt den stadig ugifte datter Rebekka Kierstine, 27 aar, nævnes ikke mindre end 4 tjenestefolk.

Paa en auktion i 1802 købte Jens Pedersen Tafteberg derpaa sammen med 2 andre parcellen nr. 7 fra en gaard i Randbæk med et hartkorn paa 3 fjdkr. og 2 4/5 alb. Det endelige skøde paa dette areal ses udstedt i juli 1805, og aaret efter købte han derpaa fra Jørgen Olesen i Bandsbyen klitlod fra dennes gaard med et hartkorn paa 1 skp. 2 fjdkr. og 2½ alb. I 1808 erhvervede han endnu en klitlod af hartkorn 1 fjdkr. 3/8 alb., og i 1809 købte han derefter paa en auktion en større jordparcel, udstykket fra Jep Pedersens gaard i Sønderby, og med et hartkorn paa 1 td. 2 skpr. 1 fjdkr. og 2 alb. Det var saaledes efterhaanden et temmeligt stort landbrug, som Jens Pedersen Tafteberg fik samlet, og som han drev indtil sin død i 1808.

Som nævnt havde Jens Pedersen Tafteberg og Ane Cathrine Munch i deres ægteskab 2 døtre. Den ældste datter Rebekka Kierstine ville Tafteberg egentlig have gift med sin efterfølger Christen Nielsen Sand, men denne foretrak den yngste datter, og der gik herefter adskillige aar, før det lykkedes at faa Rebekka Kierstine giftet bort til skipper Simon Enevoldsen i Havrvig.

Ane 12 Christen Knudsen

er født ca. 1723, antagelig i Gammelsogn, hvis kirkebog imidlertid først eksisterer fra 1732. Han døde 1779 i Anneks-Præstegaarden i Gammelsogn og blev begravet den 13. oktober.

Christen Knudsen blev trolovet den 6. februar 1766 og gift den 21. september samme aar i Nysogn med

Ane 13 Maren Christensdatter

Forlovere ved vielsen var Mogens Andersen og Niels Pedersen.

Maren Christensdatter er født 1738 i Nr. Lyngvig, Nysogn, og hun døde 1808 paa Juulsgaard i Nørby, Nysogn, og blev begravet den 23. januar.

Hun blev døbt den 1. maj 1738; Kirsten Jensdatter bar hende til daaben, og faddere var Anders Tamberg, Jens Søe, Thomas Sørensen og Peder Laursen.

Efter Christen Knudsens tidlige død indgik Maren Christensdatter nyt ægteskab den 13. oktober 1782 med ungarl Anders Christensen Weilgaard, der var 12-14 aar yngre end hun.

Christen Knudsen var fæster af Anneks-Præstegaarden i Gammelsogn indtil sin død, hvorefter enken videredrev gaarden, som derpaa i 1782 maa formodes at være overgaaet til hendes anden mand Anders Christensen Weilgaard. I folketællingen 1887 er parret at finde i Gammelsogn sammen med hendes børn fra ægteskabet med Christen Knudsen, nemlig Christen, 12 aar, og Jens (Ane 6), 10 aar gammel.

Senere maa Anders Christensen Weilgaard have afstaaet fæstet paa Anneks-Præstegaarden, hvorpaa familien flyttede til Nørby, hvor han maa have faaet fæste paa eller have købt Juulsgaard. I hvert fald er han opført i matriklen 1801 som gaardmand i Nørby, og han og hustruen havde da stadigvæk hendes 2 sønner fra tidligere ægteskab Christen og Jens boende.

Af Gammelsogns kirkebog fremgaar det, at Knud i Anneks-Præstegaarden begravedes den 14. juli 1765, 58 aar gammel. Det maa anses for givet, at der her er tale om Christen Knudsens far, saaledes at aldersangivelsen blot er blevet sat lidt for lavt. Det maa da være denne Knud N.N. ismor, der døde 1763, idet kirkebogen fortæller, at den 30. januar 1763 begravedes Margrethe i Anneksgaarden, 94 aar gammel. Desværre kan intet nærmere oplyses om Anneks-Præstegaarden før Christen Knudsens tid som fæster, idet præstearkivet for Nysogn og Gammelsogn intet har om præstekaldets mensalgods. Matriklen 1688 omtaler dog under Gammelsogn en kirkens ejendom med et gammelt hartkorn paa 2 tdr. 3 skpr. 2 3/5 alb., som blev anvendt af Christen Terkelsen og Tue Jensen, men om her er tale om Anneks-Præstegaarden, er vanskeligt at afgøre.

Ane 14 Niels Simonsen

er født 1744 i Nogaard, Hee sogn, og han døde 1807 og Heager, Hee sogn, blev begravet den 22. april.

Han blev døbt den 26. marts 1744, og faddere var Jens Simonsen, Peder Laursen, Laurs Falck, Christen Thomsen, Poul Pedersen, Jens Christensen, Maren Christensdatter og Karen Olufsdatter.

Niels Simonsen blev trolovet den 9. maj 1775 og gift den 17. september samme aar i Hee Kirke med

Ane 15 Else Jacobsdatter

Hun er født 1748 i Heager, og hun døde den 24. marts 1820 samme sted. Hun blev døbt den 2. februar 1748; storesøsteren Sidsel Jacobsdatter, gift med Christen Mikkelsen, bar hende til daaben, og faddere var Hans Terbensen, Laurs Mikkelsen, Gravers Andersen, Kirsten Christensdatter og Boel Madsdatter.

Niels Simonsen var oprindelig fæstegaardmand i Heager paa en gaard af hartkorn 5 tdr. 2 fjdkr. og knap 2 alb. I folketællingen 1787 nævnes han her sammen med hustruen og børnene Karen, 12 aar, og Simon, 6 aar gammel. Endvidere nævnes som logerende den 58-aarige Jens Madsen, og herudover boede paa gaarden Else Jacobsdatters søster Karen, der var 55 aar, ugift, blind og almisselem, hvilket vil sige, at hun fik understøttelse fra sognet.

Ved en købekontrakt af 13. juni 1791 og endeligt skøde af 13. juni 1793 erhvervede Niels Simonsen fæstegaarden til selveje fra kammerraad Richter til Voldbjerg formedelst et beløb paa 450 rdr., hvortil kom 81 rdr. for gaardens anparter i tienderne. Øjensynlig har Niels Simonsen klaret sig fint, for allerede i juni 1795 købte han derpaa desuden af broderen Christen en parcel fra dennes gaard i Heager af hartkorn 1 td. 3 skpr. 2 fjdkr.

I folketællingen 1801 nævnes Niels Simonsen og Else Jacobsdatter sammen med børnene Karen (Ane 7) og Simon, og paa gaarden nævnes da stadig den logerende Jens Madsen, 70 aar gammel, Else Jacobsdatters blinde søster Karen Jacobsdatter og nu desuden den 30-aarige Kirsten Sørensdatter, der ligeledes havde fast ophold her, muligvis betalt af sognet.

Ane 16 Christen Andersen

der skiftevis nævnes med tilnavnene Albech og Sand, er født 1697, og han døde den 29. maj 1776 paa gaarden Sand i Mejlby, Stavning sogn. I kirkebogen oplyses det, at han døde 16 dage før sin 79 aars fødselsdag.

Vi ved ikke sikkert, hvem Christen Andersen var gift med, men gaar ud fra, at hans hustru var den Mette Jensdatter i Sand, der nævnes den 9. maj 1742 som gudmoder ved Jens Andersen Albechs søn Jens' daab og derpaa den 16. juni 1743 som fadder ved Gøde Andersens søn Anders' daab. Mette Jensdatter er da givetvis identisk med den Mette Sand, der blev begravet den 11. juli 1751 paa Stavning Kirkegaard.

Christen Andersen overtog efter faderen fæstet paa Sand eller Nørkærgaard, som den ogsaa hed. Gaarden havde et hartkorn paa 6 tdr. 4 skpr. 3 fjdkr. 1 alb. og hørte under Lundenæs Gods, hvorfra der desværre ikke er bevaret arkivalier fra den tid. Vi ved imidlertid, at Christen Andersen drev gaarden indtil 1765, da fæstet overgik til sønnen Niels (Ane 8).

Christen Andersen fik i sit ægteskab i hvert fald 9 børn, nemlig Anders, født 1728, Jens, født 1732, død 1749, Niels (Ane 8), født 1734, Maren, født 1736, Christen, født 1738, Mariane, født 1741, Mette, født 1743, død 1751')09 endelig tvillingerne Peder og Jesper, født 1746.

Ane 18 Hans Christensen

er født ca. 1711, og han døde 1787 i Halby, Stavning sogn, og blev begravet den 26. marts.

Han blev gift den 10. september 1738 i Stavning med

Ane 19 Else Pedersdatter

Hun er født ca. 1710, og hun døde 1791 i Halby og blev begravet den 1. maj.

Hans Christensen var ifølge godset Lønborggaards jordebog fra 1742 fæster af en halvgaard i Halby af hartkorn 3 tdr. 6 skpr. 1 fjdkr. 1 alb., hvoraf han i aarlig landgilde svarede 4 rdr., 1 lispund smør, en høne og 20 æg. Desuden sad han som fæster af et gadehus i Halby af hartkorn 3 fjdkr., hvoraf han svarede 1 mk. i landgilde. I 1780 ses fæstet paa halv-

gaarden, hvis hartkorn nu stod til 3 tdr. 7 skpr., at være overgaaet til Hans Christensens søn Peder Hansen, der aarlig landgilde til Lønborg gaards ejer skulle svare 8 rdr. 1 mk.

Hans Christensen er sikkert født i Halby, muligvis som søn af den paa skiftet 1719 efter Jep Hede nævnte Christen Christensen i Halby, der vel igen var en søn af den i matriklen 1688 paa gaard nr. 1 i Halby nævnte Christen Christensen.

Heller ikke om Else Pedersdatters herkomst vides noget sikkert, men det forekommer yderst sandsynligt, at hun var en datter af den Ellads Christensdatter, der døde den 17. januar 1773 i Langkær, Stavning sogn, og blev begravet den 24. januar, 92 aar gammel. Som andetsteds nævnt var nemlig Hans Christensen og Else Pedersdatters datter Ellads Hansdatter (Ane 9) og hendes mand Niels Christensen Sand (Ane 8) næstsøskendebørn, og det forekommer da nærliggende - ogsaa navneopkaldsskikke taget i betragtning - at den familiemæssige sammenhæng er, at Niels Christensen Sands farfar Anders Christensen (Ane 32) og Ellads Hansdatters formodede mormor Ellads Christensdatter har været søskende. Desværre ved vi dog ikke, hvem Else Pedersdatters formodede mor Ellads Christensdatter var gift med. Manden maa have været fæster i Langkær, hvor hun døde 1773, og gaardene her var paanær en enkelt fæstere under Lundenæs, hvorfra arkivalierne som nævnt mangler. Det forekommer dog ikke usandsynligt, at Else Pedersdatters far har heddet Peder Jepsen, idet Else Pedersdatter øjensynlig havde en bror Jep Pedersen. I saa fald skal Else Pedersdatters farfar have været den Jep Mortensen, der 1688 nævnes paa den største gaard i Langkær, en gaard paa over 11 tdr. hartkorn.

Ane 20 Peder Jensen Tafteberg

er født 1716 i Løgstør, og han døde 1774 i Nysogn paa Holmsland og blev begravet den 18. juli.

Han blev hjemmedøbt den 29. maj 1716 og fremstillet i kirken den 14. juni samme aar, og faddere var Olivia Mortensdatter, Alhed Hansdatter, magister Hans Rostorph, Hans Richertsen, Michel Heug og Peiter Bertelsen.

Peder Jensen Tafteberg blev gift den 29. december 1745 i Gudum Kirke med

Ane 21 Rebekka Kierstine Stabye

Hun er født 1719 paa Landting i Hanning sogn, og hun døde 1791 i Nysogn og blev begravet den 9. december.

Hun blev hjemmedøbt og derpaa fremstillet i kirken den 29. oktober 1719; Madame Sophie Poulsdatter bar hende til daaben, og faddere var forvalter Daniel Phillip Rasch, Monsr. Peder Stephansen, Anders Thun, jomfru Gunde Kierstine Lange og Madame Johanne Bertelsdatter Thim.

Peder Jensen Tafteberg tog studentereksamen og læste derefter teologi ved Københavns Universitet. Efter afsluttet embedseksamen blev han i 1744 personelkapellan for sognepræsten i Gudum og Fabjerg sogne. I Ribe Bispearkivs vitaprotokol findes Peder Jensen Taftebergs levnedbeskrivelse indført paa latin, og det maa anses for givet, at Thorvald Lodberg har anvendt denne kilde i forbindelse med sin skildring af Peder Jensen Taftebergs liv. Det oplyses her, at sognepræsten for Gudum og Fabjerg menigheder pastor Christian Johan Damstrøm var blevet gammel, syg og svagelig, hvorfor han ikke mere kunne bestride embedet og derfor den 5. januar 1744 indsendte en ansøgning om at maatte faa Peder Jensen Tafteberg fra Løgstør som sin personelkapellan, idet denne flere gange havde prædikeret i Gudum Kirke, sidst i juledagene, og endog for herredsprovsten Hans Rosenberg og menighederne i Lemvig den 3. januar havde "ladet sin prædiken høre, hvorved han ialt havde tilbragt sig en god fornøjelig skudsmaal". Pastor Damstrøm døde imidlertid allerede dagen efter, at han havde skrevet sin ansøgning, og paa trods heraf ses Peder Jensen Tafteberg dagen efter dødsfaldet at have indsendt en ansøgning om kongelig konfirmation som personelkapellan, og at han ikke kan have været i tvivl om præstens død, fremgaar klart af, at han netop i disse dage boede i præstegaarden. Peder Jensen Taftebergs ansøgning har følgende ordlyd:

"Stormægtigste Monarch,

Allernaadigste Arve-Konge og Herre!

Da leg af Sogne-Præsten til Gudum og Fabjerg menigheder i Riiber-Stift Hr. Christian Damstrøm, som formedelst alderdom og svage Helbred icke self kand forestaae sit Embede, er som Capellan pro Persona antagen til Medhiælpere i Embedet, hvilket allernaadigst maatte erfares af bemeldte Hr. Damstrøms vedfølgende allerunderdanigste Forslag; Saa bønfalder leg i allerdybeste underdanighed til Deres Kongelige Majestæt, og at blive confirmeret og stadfæst som Personel Capellan udj benæfnte Embede, da den Aller-

højeste Guds ære og de Siæles forbedring og opbyggelse, som mig vorde betroede, skal være mit eneste øjemærke. Dend naadige Gud krone Deres Kongelige Majestæt med naade og velsignelse baade i tiid og ævighed. leg i allerdybeste underdanighed forbliver

Deris Kongelige Majestæts
allerunderdanigste troe arve-
undersaat, og forbedere
Peder Tafteberg."

Denne ansøgning blev paategnet af biskop Brorson, der gav udtryk for, at Peder Jensen Tafteberg var et godt valg baade med hensyn til lærdom og levned, og den 31. januar 1744 fik Peder Jensen Tafteberg derefter sin ansættelse som personelkapellan for Gudum og Fabjerg menigheder kongeligt konfirmeret.

Faa dage efter udnævnelsen blev Povl Borreby kaldet til ny sognepræst for de to sogne som afløser for den afdøde pastor Damstrøm, og da den nye præst inden problemer havde med selv at bestride sit embede, var personelkapellanen blevet overflødig. Han fik dog lov til at forblive i embedet mod en ringe løn, indtil han kunne finde sig noget andet, men - som han selv skriver i sin levnedsskildring - at det værste dog for ham under disse forhold var, at han maatte "gaae og lidet eller intet have at bestille".

Det var derfor nødvendigt for ham at finde sig et andet embede, og da det rygtedes, at pastor Andreas Rasch paa Holmsland var syg og havde besluttet sig til at lade den unge Peder Nielsen Spandet, der lige havde bestaaet sin teologiske embedseksamen, antage som huskapellan, udfoldede Peder Jensen Tafteberg al sin energi for selv at komme i besiddelse af dette embede. Han søgte embedet og støttede ansøgningen med, at det ikke var rimeligt at lade menighederne paa Holmsland være uden sognepræst, indtil student Spandets ordination. Desuden paaviste han i sin ansøgning, "at Holmslands beskaffenhed er saaledes, at passage over vandet i haardt vejr undertiden kunne tage 8 af 14 dage, i særdeleshed paa den aarstid", hvilket kunne ligge hindringer i vejen for andre præster, saaledes at de ikke ville være i stand til at komme til Holmsland og besørge de kirkelige handlinger under pastor Raschs sygdom. Herudover satte Peder Jensen Tafteberg sig i forbindelse med kirkens patron regiments-kvartermester og krigsraad Svenning Andersen, og i en senere skriftlig erklæring oplyste han, at han den 11. februar 1745 paa Holmsland havde prædiket for kirkens patron og for me-

nighederne, og som et bevis paa de trøstesløse tilstande der herskede, da han kom til Nysogn Kirke, fortalte han i sin erklæring, at han maatte betjene nogle mennesker med skriftemaal og altergang, indløse to barselskoner, ligesom han maatte døbe to børn i kirken og hjemme, alt blot fordi ingen anden præst var mødt frem. Krigsraaden havde da ogsaa givet ham et løfte om, at han maatte komme til Holmsland og blive i 4-8 uger for at sikre, at de unge fik undervisning og de svagelige blev betjent. Krigsraad Svenning Andersen skrev da ogsaa selv til biskoppen og gjorde opmærksom paa, at man gerne ønskede Peder Jensen Tafteberg ansat som personel-kapellan for sognepræsten, idet man havde hørt ham prædike, og "alle nyde hans prædiken og lærdom". Det skulle imidlertid vise sig, at hverken biskoppen eller kongen var indstillet paa at følge denne henstilling. De holdt fast ved den unge Peder Nielsen Spandet, der følgelig fik stillingen.

Pastor Raschs sygdom var imidlertid saa alvorlig, at han aaret efter afgik ved døden, og nu søgte Peder Jensen Tafteberg embedet som sognepræst, og denne gang med betydelig større held. Den 3. december 1746 blev han kaldet som præst til Nysogn og Gammelsogn menigheder, dog med den tilføjelse i kaldsbrevet, at han aarligt skulle afgive 100 slettedaler til en residerende kapellan, som endvidere skulle nyde højtidsoffer af menigheden samt indtægterne fra den i Gammelsogn beliggende Anneks-Præstegaard.

Peder Jensen Tafteberg sad nu som sognepræst paa Holmsland til sin død, det sidste aar endvidere som provst for Hind Herred.

En smuk mindesten, som nu er ødelagt, blev sat paa ægteparrets grav paa Nysogn kirkegaard, hvoraf et brudstykke 1934 fandtes udenfor kirkegaardsdiget. Ifølge kirkens forhandlingsprotokol var den udført i udhugget arbejde og laa øst for korets nordøsthjørne. Paa dens sydlige halvdel fandtes følgende inskription:

"Herunder gjemmes det Dødelige af Vel værdige og Højlærde Hr. Peder Tafteberg, som Aaret 1715 blev sat paa Livets Skueplads i Løgstør, og efter at have opofret sin Ungdom til Evangeliets Tjeneste, af Forsynet anbeforet det hellige Lærerembede, først som Cappellan for Gudom og Faberg Sogne Aar 1744, og 2de Aar efter der, som Sognepræst for Menighederne paa denne Oe, hvor hans Støv gjemmes siden 1774, efter at han som Præst for Nye og Gammel sogne i 28 Aar og Provst over Hind Herred i 1 Aar havde viist og vandret Guds Vej til Salighed".

Paa stenens nordlige halvdel stod:

"Ved hans Side hviler det Forkrænkkelige af Velædle Rebekka Kjerstine Stabye, som Aaret 1719 saae Verdens lys i Landting i Herning sogn, og Aar 1745 blev en kjærlig-Ægtefælle for Hr. Peder Tafteberg, i hvilket Ægteskab Himlen velsignede hende med 5 Børn, 3 Sønner og 2 Døtre, men efter 29 Aars forløb satte hende i den bedrøvelige Enkestand, hvorudi hendes Begjærighed efter at fare herfra og være ved Christo blev opfyldt Aar 1790, da hun naaede sit Livsmaal og indgik til Guds Folks Hvile."

Efter Peder Jensen Taftebergs død fik Rebekka Kierstine Stabye fæste paa et husmandssted i Kloster i Nysogn under Søgaard Gods, og her boede hun indtil sin død. Den 1. december 1791 blev der paabegyndt skifte i boet efter hende mellem sønnen Jens (Ane 10), der beklædte embedet som sognedegn for Nysogn og Gammelsogn, og de to døtre "Jomfruerne" Susanne Elisabeth og Kirstine, for hvem broderen paatog sig værgemaalet, idet de to piger som ugifte efter den tids regler var umyndige, skønt de da var 30-40 aar gamle. Paa skiftet blev samtlige boets aktiver registreret og vurderet, og fra registreringen kan af effekter i stuehuset nævnes: et egetræschatol, to maledede stole, en lænestol med hynde, endnu en lænestol, fire stole med halmsæder, et rundt malet slagbord, en bænkekiste, to spejle, fire smaa skillerier, et mælkeskab og to sengesteder med omhæng og tilhørende sengetøj. Desuden nævnes en del bøger, for hovedpartens vedkommende med religiøst indhold, et fyrretræsbord, fire tinrækker, seks blaa og hvide stentallerkner, seks flade og seks dybe tallerkner, otte fade, tre tinfade, et par messingvægt-skaale med lodder, en morter med støder, fire messinglysestager, to vinglas, et ølglas, fire sølvspiseskeer, seks sølvteskeer, fire par kaffekopper, en kaffekande, en tepotte, en mælkekande og en 4-lispunds vægt. Endelig nævnes i køkkenet, i bryggerset og paa stuehusets loft: et fyrretræsbord med skab, en vaskebænk, fire hylder med fire fade, en kaffekværn, to gamle kobbortekedler, et malmfyrdaf, et messingrivejern, en lampe, et par gamle karter, et vaffeljern, en fiskeske, en vandspand, to knive med gafler til, seks potter og gryder, et flueskab, diverse bøtter, baljer og kar samt en loftstige, en malet kiste med laas og nøgle, en stor malet tønne med laag, to kurve, en spinderok og 3 tdr. rug og 2 tdr. byg. Af redskaber nævnes blot en hakkelseskiste med kniv, en rive, en staaalgreb og en trægreb, medens gaardens besætning alene bestod

af en sortbroget ko, fem faar, en vædder og en kviekalv.

Boets aktiver blev nu sat paa auktion og indbragte her 151 rdr. Imidlertid mødte kancelliassessor Ammitsbøl fra godset Søgaard op med en regning paa 98 rdr. De 50 rdr. heraf var en obligation, som Rebekka Kierstine Stabye havde udstedt til ham i aaret 1778. Siden da var der imidlertid hverken blevet betalt afdrag eller renter, hvorfor fordringen var blevet forøget med 24 rdr. i renter, svarende til 2 rdr. om aaret. Hertil kom, at afdøde ifølge fæstebrevet af 14. september 1775 havde forpligtet sig til aarligt at svare 4 rdr. i landgilde, hvilken ydelse i 1778 var blevet nedsat til 2 rdr. Der var imidlertid intet blevet betalt i de sidste 12 aar, hvilket ligeledes udgjorde 24 rdr. Til disse ialt 98 rdr. kom begravelsesomkostninger paa ikke mindre end 24 rdr. samt lønninger til 6 forskellige personer, der havde hjulpet til ved landbruget. Oveni alt dette kom omkostninger ved auktionens afholdelse paa 9 rdr. samt udgiften til en annonce om denne auktion i bladet "Viborger Samler", og med udgifter til vitterligheds- og vurderingsmænd, salær til skifteforvalter og skriver samt stempelpapir naaede man nu samlede passiver paa 152 rdr., saaledes at der altsaa var et underskud i boet paa 1 rdr., hvorved der intet kunne blive til arv og deling.

I øvrigt blev datteren Susanne Elisabeth, der maa være født omkring 1760, kort efter gift med kancelliassessor Hans Peter Ammitsbøl, der i 1796 efter sin far havde arvet Søgaard Gods med et hartkorn paa 19½ tdr. hovedgaardstakst, 112 tdr. tiender og 376 tdr. fæstebondegoods. Han ses efter kongelig bevilling af 1799 at have afhændet bøndergodset uden tab af hovedgaardens frihed, og i 1804 fik han desuden tilladelse til at udparcellere hovedgaardsjorderne. Han døde i 1821, medens Susanne Elisabeth Tafteberg døde 1830, hvorefter Søgaard solgtes paa en auktion med 11 tdr. hartkorn formedelst 5700 rdr. Ægteskabet var i øvrigt barnløst, og Susanne Elisabeth Tafteberg arvedes af broderen Jens Pedersen Taftebergs børn, heriblandt datteren Ane Cathrine (Ane 5).

Ane 22 Anders Jensen Munch

er født den 27. december 1703 i Hobro, og han døde den 18. maj 1751 i Simested.

Han blev gift ca. 1735 i Hobro med

Ane 23 Anna Cathrine Peders datter Schipper

Hun er født ca. 1711 i Hobro, og hun døde den 5. november 1784 hos datteren og svigersønnen i Nysogn paa Holmsland.

Anders Jensen Munch blev privat student i 1724 og cand. teol. i 1729.

En tid vikarierede han som degn for Førsløv og Snesløv menigheder paa Sjælland, hvorpaa han den 4. juni 1731 blev antaget til degn for HersomBjerregrav menigheder. Her virkede han indtil udgangen af aaret 1735, hvorpaa han den 10. januar 1736 blev antaget til residerende kapellan for Rødding, Løvelog Pederstrup sogne. Endelig den 22. marts samme aar blev han ordineret til sognepræst for Simested, Hvam og Hvilsom sogne, hvilket embede han beklædte indtil sin død.

Foruden datteren Ane Cathrine (Ane 11), gift med degnen paa Holmsland, havde ægteparret datteren Talke, født 1736, der blev gift 1763 med sognepræsten i Vedersø Hans Clausen Borch, og efter dennes død med eftermanden i embedet Niels Grave, og datteren Maria, gift med Poul Andersen Rich, sognepræst for Hodde og Tistrup sogne.

Ane 26 Christen Andersen

er født ca. 1710, og han levede endnu 1771, da han nævnes i et skøde.

Han blev gift første gang den 22. september 1735 i Nysogn med

Ane 27 Maren Jensdatter

Som forlovere optraadte brudeparrets fædre, der skrev under paa, at de to unge liere ubeslægtede, ubesvoglede og fri for ægteskabsløfte til andre, som dette deres ægteskab kan forhindre".

Maren Jensdatter er født ca. 1709 i Tamberg, Nysogn, og hun døde 1755

Nr. Lyngvig og blev begravet den 30. juli, hvorefter Christen Andersen blev trolovet den 11. november samme aar og gift den 7. december med Karen Andersdatter fra Nr. Røjklit, der døde 1771 i Nr. Lyngvig og blev begravet den 25. august.

Den 8. maj 1771 ses grev Rantzau til Rosenvold m.fl. godser at have afhændet Voldbjerg Hovedgaard i Bøvling Amt, i hvilken forbindelse der oprettedes en jordebog over det under hovedgaarden liggende fastegods. Heriblandt nævnes en gaard i Nr. Lyngvig af hartkorn 1 td. 1 skp. 2 alb., som var bortfæstet til Christen Andersen, der i aarlig landgilde skulle svare

en fiskeafgift bestaaende af 100 hvillinger, 40 skuller og 3 rokker.

Ane 28 Simon Madsen

er født 1715 i Nogaard, Hee sogn, og han døde 1759 samme sted og blev begravet den 14. januar.

Han blev døbt den 15. september 1715; Dorthe Mikkelsdatter fra Voldbjerg Mølle bar ham til daaben, og faddere var Mikkil Andersen fra Voldbjerg Mølle, Nicolaj Christensen fra Hobro, Hans Olufsens hustru og søn fra No og Niels Christensens hustru fra Røjen Mølle.

Simon Madsen blev trolovet den 22. august 1741 og gift den 29. oktober samme aar i Nysogn med

Ane 29 Karen Christensdatter

Forlovere ved vielsen var Søren Nielsen og Christen Nielsen.

Karen Christensdatter maa være født ca. 1720, og hun døde 1772 i Nogaard og blev begravet den 12 Juli. I kirkebogen oplyses, at hun da var 72 aar gammel, men denne alder maa være sat 15-20 aar for højt.

Karen Christensdatter blev efter Simon Madsens død gift anden gang den 29. juni 1760 i Hee med Laurits Jensen.

Simon Madsen overtog efter faderen halvparten af selvejergaarden Nogaard, hvor han sad som ejer af bondeskylden med et hartkorn paa 1 td. 6 skpr. 2 fjdkr. 1½ alb. og herudover var fæster af 1 td. 7 skpr. 3 fjdkr. ½ alb. Fæsteparten af Nogaard hørte under Voldbjerg Hovedgaard, og da grev Rantzau til Rosenvold i 1771 afhændede hovedgaarden, opføres Nogaard i jordebogen med to lige store gaarde paa hver 1 td. 7 skpr. 3 fjdkr. ½ alb. og med en bondeskyld til hver paa 1 td. 6 skpr. 2 fjdkr. 1½ alb. Den ene gaard beboedes af en Jes Hansen, medens Karen Christensdatters anden mand Laurits Jensen nævnes paa den anden. Begge svarede hver 1 rdr. 4 mk. og 1½ skp. havre til Voldbjerg.

Ane 30 Jacob Jacobsen

er født ca. 1688 i Lybæk, Hee sogn, og han døde 1782 i Heager, Hee sogn, og blev begravet den 22. oktober.

Han blev trolovet Mikkelsdag 1725 og gift den 4. november samme aar Hee med

Ane 31 Karen Jørgensdatter der fødtes 1705 i Heager.

Hun blev døbt den 8. februar 1705; Niels Christensens hustru fra Astrup bar hende til daaben, og faddere var Christen Christensen i Bratbjerg, Jens Christensen Meldgaard, Margrethe Christensdatter Meldgaard i Ejstrup, Hans Thomsens hustru i Sønderby og Christen Nielsens hustru i Heager.

Jacob Jacobsen var ifølge det af Rantzau i 1771 udstedte skøde paa Voldbjerg Hovedgaard fæster af en gaard i Heager af hartkorn 5 tdr. 2 fjdkr. 1t alb. I aarlig landgilde svarede han 1 td. 1 skp. og 4/7 fjdkr. rug og tilsvarende maal i byg og havre samt 1 lispund og 2 2/7 pund smør.

5. GENERATION

Ane 32 Anders Christensen

der nævnes med tilnavnet Albech, er født omkring 1660, og han døde 1738 paa gaarden Sand i Mejlby, Stavning sogn. I kirkebogen er imidlertid ikke anført nogen begravelsesdato.

Anders Christensen blev gift første gang ca. 1690 med Else Jensdatter fra den store Enestegaard Hede i Stavning sogn. Hun døde vist allerede ca. 1695, hvorefter Anders Christensen indgik nyt ægteskab, men navnet paa hans anden hustru kendes ikke.

Vi ved om Anders Christensen, at han sammen med sin første hustru var bosat i Albæk i Skjern sogn, hvor han maa have haft en gaard i fæste. Efter første hustrus død ca. 1695 flyttede han derpaa til Mejlby, hvor han fik fæste paa en gaard af hartkorn 6 tdr. 6 skpr. under Lundenæs. Denne gaard drev han i nogle aar, hvorpaa han overtog fæstet paa gaarden Sand eller Nørkærgaard, ligeledes i Mejlby, hvilken gaard omkring 1730 overgik til sønnen Christen (Ane 16).

Anders Christensens første hustru Else Jensdatter var som nævnt fra den store Enestegaard Hede, som havde et hartkorn paa 13½ tdr., og hvor hendes far Jens Jepsen nævnes i matriklen 1688. Efter ham overgik gaarden til sønnen Jep Jensen, der døde barnløs i 1719. Den 13. september det aar blev der afholdt skifte efter ham mellem enken Apollone Pedersdatter og afdødes søskende, hvoriblandt nævnes lien afdød søster Else Jensdatter i Albæk, Skjern sogn, efterlader af sit ægteskab med Anders Christensen, nu i Mejlby i Stavning sogn, en datter Karen Andersdatter". Skifteforretningen ses underskrevet af Anders Christensen selv paa datterens vegne, og bl.a. her har han anvendt navnet Anders Christensen Albech.

Det er først og fremmest fra dette skifte, at vi ved, at Anders Christensen i sit første ægteskab var bosat i Albæk i Skjern sogn, og at han derefter er flyttet til Mejlby. Her blev han som nævnt fæster af en gaard af hartkorn 6 tdr. 6 skpr., hvilken gaard i øvrigt ved matrikuleringen i 1688 og ligeledes tidligere var bortfæstet til Mads Jespersen. Det er da nærliggende at antage, at Anders Christensen har overtaget fæstet ved at indgaa ægteskab med en datter paa gaarden, saaledes at hans anden hustru sandsynligvis har været en datter af Mads Jespersen. Anders Christensen

maa i øvrigt have siddet temmelig længe paa gaarden i Mejlby, for hans efterfølger blev sønnen Jens af andet ægteskab, der tidligst kan være født ca. 1695. Enten efter ham eller faderen fik gaarden navnet Albækgaard, og fra Jens gik den i arv til dennes søn Anders Jensen, fra ham videre til sønnen Jens Andersen og derpaa til dennes søn Anders Jensen, der døde barnløs 1890. Da Anders Christensen afstod fæstet paa gaarden i Mejlby flyttede han i stedet ind paa nabogaarden, der dels kaldes Sand og dels Nørkærgaard, og som ved matrikuleringen i 1688 var en helgaard med et hartkorn paa 8 tdr. 4 skpr. 2 fjdkr. 2½ alb. Senere ses hartkornet reduceret til 6 tdr. 4 skpr. 3 fjdkr. 1 alb.

Man kan umiddelbart undre sig over, hvorfor Anders Christensen i en alder af øjensynlig omkring 55 aar valgte at afstaa gaarden i Mejlby (Albækgaard) til sønnen Jens for at overtage en ny gaard, nemlig den gaard, som vi ogsaa senere kender under navnet Sand. Den mest nærliggende forklaring er dog vel nok, at Anders Christensen kan have været en søn af den Christen Jespersen, der senest 1705 nævnes som fæster af Sand, saaledes at denne omkring 1715 er afgaaet ved døden, hvorved Anders Christensens slægtsgaard er blevet fæsteledig. Spørgsmaalet er herefter, om Christen Jespersen paa Sand og Mads Jespersen paa nabogaarden var brødre, thi i saa fald maa Anders Christensen have været en fætter til sin anden hustru, hvilket paa de tider ikke var helt ualmindeligt men blot krævede kongelig bevilling ved ægteskabets indgaaelse.

Desværre lader denne hypotese om Anders Christensens herkomst sig ikke bevise, og en anden mulighed er jo den, at han ikke bare i sine unge aar har boet i Albæk i Skjern sogn, men at han ogsaa er født her, og da nok som søn af den Christen Pedersen, der i matriklen 1688 opføres som fæster af gaard nr. 1 af hartkorn 5 tdr. 4 skpr. 2 fjdkr., i øvrigt den eneste person i Albæk med fornavnet Christen.

I sin slægtsbog over slægten Sand fra Stauning (1946) indleder Christian A. Søgaard med følgende om gaarden Sand:

lIGaarden Sand ligger i den nordvestlige Del af det langstrakte Stauning Sogn ind til det store Engdrag, der benævnes under Fællesnavnet "Velling Mærsk", i Mejlby.

Gaarden, som er en stor Bondegaard, ligger og har ligget Hundreder af Aar paa en Sandslette. Dog er det knap nok, at Jordsmonnet nu er helt fladt; for Vinden har Aar efter Aar tumlet med Flyvesandet, saa der om-

kring Gaarden er fremkommet Ujævnheder i Form af Smaabanker og Lavninger. Før i Tiden var disse mere eller mindre tilgroet af Plantearter, der Sommertiden kunde afgive sparsom Græsning til nogle Kobler Faar. Dog er disse Ujævnheder ikke nu iøjnefaldende, eftersom de er blevet dækket af Plantage.

Tæt Norden for Gaardens Lade og parallelt med denne gaar en Byvej, og Nord for denne igen ligger Mejlby Sø. Mellem Vejen og Søen ligger en Del Parceller, som kaldes Søkær, og hvoraf hver Gaard i Mejlby har haft sin.

Det kan interessere at faa Kendskab til Gaarden Aarhundreder tilbage; men nok saa bemærkelsesværdigt er det, at samme Slægt i Sekler af Aar har været knyttet til den, hvad ogsaa den sidste Ejer af Slægtsgaarden sagde, da han solgte den for ikke mange Aar tilbage: "Min Slægt har haft denne Gaard i halvfjerde Hundrede Aar." Der findes ikke skriftlige Beviser for denne Paastand saa langt tilbage; men en mundtlig Meddelelse derom maa være gaaet fra Generation til Generation.

Slægten er nu spredt saa at sige over hele Landet; men hvilken Stand og Stilling, de end tilhører, og hvor de end bor - i Storstaden, i Privinsbyen eller paa Landet - saa vil de af denne bog erfare, at de er rundet af en vestjysk Bondeslægt, der ved Flid, Nøjsomhed og Paapasselighed i Forbindelse med Guds Velsignelse ikke blot klarede sig godt ved denne Sandmarksgaard, men ogsaa i de skiftende Generationer arbejdede sig frem til Velstand.

1638 indberetter Præsten i Stauning, Hans Gregersen Hemmet: "Norden for Halbyer en Agermark, og her ligger en liden Gaard, Nørkærgaard eller Sand." Ofte er udtalt, at den blot hed Nørkærgaard, og Nabogaarden sydvest for hed Sand; men ifølge, Præstens Indberetning og Stauning Sogns ældste Kirkebog i Landsarkivet henføres Ejerne af Gaarden snart til Nørkærgaard, snart til Sand, hvilket beviser, at den fra gammel Tid har haft begge Navne.

I Indberetningen kaldes den en liden Gaard. Ifølge Sognepræsternes Designationer 1651 var den en Halvgaard og benyttet da af Jesper Madsen. Gaarden: Kongens og Cronens.

Ved Matrikuleringen 1688 var den en Helgaard og fik da Hartkorn 8 Td. 4 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb.

I det syttende Aarhundrede havde Gaarden 2, stundom 3 Ejere eller Fæstere.

I Lensregnskaberne nævnes 1619 Peder Jespersen i Nørkærgaard, i 1664 Peder Jensen og Peder Hansen, men Gaarden tilhører da Peder Nielsen og Eske Pedersen.

Ekstraskattemandtal 1677. Mads Jespersen (Søn af Jesper Madsen) skulde da svare Skat af 3 Ildsteder, 2 Heste og 2 Køer.

Samme 1686. Niels Jensen og Hustru: 1 Plag, 1 Faar.

Samme 1689-1690-1692. Niels Jensen i Sand og Hustru: 1 Ildsted. Samme 1699. Sands Gaard: Niels Christensen og Christen Jespersen, er gamle og skrøbelige og er fri for Kopskat.

Samme 1705. Sandsgaard : Niels Christensen, Christen Jespersen, Maren Dalsgaard, væver lidt. (Rigsarkivet).

1770 er Sand Fæstegaard til Lundenæs. (Bruger: Niels Sand.) Der maatte i aarlig Landgilde betales 8 Rdl. og ydes Hoveri, aarlig 2 Spanddage og 2 Haand - eller Gangdage.¹¹

Ane 40 Jens Pedersen Tafteberg

er født ca. 1680, og han døde 1738 Han i Løgstør og blev begravet den 7.marts. Han var gift med

Ane 41 Susanne Elisabeth Koning

der er født omkring 1682 i Norge. Hun døde den 1. maj 1758 i Løgstør.

Jens Pedersen Tafteberg var først forvalter paa Aggersborggaard og flyttede senere til Løgstør, hvor han blev herredsfoged for Slet-Aars herreder og birkefoged for Løgstør Birk.

Herredstinget var en aaben firkantet plads paa fri mark omgivet af ret store sten, hvorpaa der laa fire planker eller stokke, som gav sæde til tingets faste personale: herredsfogeden, skriveren og de otte mænd, som efter stokkene blev kaldt stokkemænd, hvis arbejde det var at være herredsfogeden behjælpelig paa forskellig vis. Inden for de fire stokke laa en sten, tyvestenen kaldet, hvorpaa den anklagede tyv skulle sidde.

Tinget skulle af hensyn til herredsfolkene gerne ligge nogenlunde centralt i herredet, om muligt helst paa et højere beliggende sted, ved en gravhøj f.eks., hvorfra det kunne ses vidt omkring, men det maatte dog ikke ligge for nær ved købstad, landsby eller kro, at ikke herremændene paa deres vej skulle blive fristet til drik eller anden slethed. Heller ikke

var det ubelejligt, om der i nærheden laa et hus eller en gaard, hvor tingfolkene i ondt vejr kunne søge læ og tilflugt.

Herredsfogeden var en af de mest ansete mænd i herredet. Han blev kaldet af lensmanden, senere, 1660, af kongen. Han skulle være selvejer eller i hvert fald fælligbyrder, altsaa en mand der mod andel i udbyttet styrede andre folks jorder. Herredsfogeden hørte i almindelighed til de største og mest ansete selvejerslægter, men i ældre tid kunne han ogsaa tilhøre lavadelen. Det krævedes af ham, at han skulle være en "uberygtet dannemand" og "vederheftig" d.v.s. økonomisk velstillet. Denne sidste bestemmelse var saare vigtig, idet herredsfogeden heftede økonomisk for de domme, han af sagde.

Paa Jens Pedersen Taftebergs tid betegnede ordet "birk" en selvstændig jurisdiktion, hvis beboere var fritaget for at svare til herredstinget og havde deres eget ting: birketinget. Fra 1459 forekommer saaledes adelige birketing, omfattende hvert et adeligt gods, og grevernes og fri herrernes privilegier af 1671 indrømmede henholdsvis greverne og baronerne birkeret, d.v.s. retten til at have et saadant birketing for deres undergivne samt til at udnævne dommeren, der blev kaldt birkefoged og senere birkedommer. Andre adelige havde under enevælden kun birkeret i kraft af et specialt privilegium til hver enkelt. Retten til at udnævne birkefogeden blev i slutningen af 1600-aarene gjort afhængig af kongens stadfæstelse. En forordning af 1809 reducerede denne ret til en forslagsret, og grundloven 1849 ophævede den fuldstændigt.

Onsdag den 19. februar 1716 blev der i henhold til begæring af 15. oktober 1715 afholdt offentlig auktion over afdøde degn Niels Larsen Widsteds hos og ejendom i Løgstør bestaaende af 4 huse, gaardsplads og have. Jens Pedersen Tafteberg købte ejendommen for 255 slettedaler, som han betalte i "klingende Mynt".

Den 23. september 1716 fremførte Jens Pedersen Tafteberg en sag paa Løgstør Birketing, som vedrørte hans egne affærer. Han havde her indstævnet Simon Madsen, ligeledes af Løgstør, for at denne kunne gøre rede for den skade, som hans - øjensynlig eneste - svin havde foraarsaget paa Jens Pedersen Taftebergs korn. I den forbindelse afhørtes flere vidner, der bekræftede, at de 5 uger forinden ved solopgang havde set en hvid galt, tilhørende Simon Madsen, spadsere rundt i Jens Pedersen Taftebergs korn og kaal. Et af vidnerne, øjensynlig en tjenestekarl, havde efter sin husbonds

befaling gennet svinet i hus, hvor det siden havde staaet og faaet sin føde. Et andet vidne, Maren Jensdatter, oplyste, at hun, da hun havde set Simon Madsens svin i kornet, var gaaet hen til ham og havde bedt ham om at fjerne dyret, "at det ej skulle blifue slaget forderfvet", hvortil Simon Madsen havde svaret "lad dem kun slaae:" Den anklagede nægtede i øvrigt paa birketinget at erstatte skaden, der antagelig har oversteget svinets værdi, skønt Simon Madsens kone udtalte, at det "var et got svin".

Fire aar efter Jens Pedersen Taftebergs død ses sønnen Peder (Ane 20) af sin mosters mand Christen Christensen Lemdrup at have købt et hus Løgstør med lidt tilhørende landbrug, som han derefter stillede til raadighed for sin mor og sin søster Helene Sophie, der boede her sammen, indtil Susanne Elisabeth Konings død 1758. Den 5. maj det aar blev der afholdt skifte efter hende mellem børnene Helene Sophie, opholdende sig hjemme, Peder, sognepræst paa Holmsland, og Karen, gift med løjtnant Michel Kønig paa Hedemarken i Norge. Af effekter i boet nævnes blot afdødes garderobe og sengetøj, vurderet til ialt 10 rdr. 12 skill. I den righoldige garderobe var i øvrigt adskillige gamle klæder, som datteren Helene Sophie havde valgt at give til tjenestepigen Birthe. Herredsfogeden spurgte nu paa skiftet datteren Helene Sophie, om hun kendte til yderligere aktiver i boet, hvortil hun svarede nej, "at hun paa nærværende Tiid ikke kunde erindre videre end hvad som allerede i Pennen er forfattet, undtagen 1 par hørgarnslagner, som hendes sal. Mama havde skiænket hende, og videre var af hendes sal. Mama udi Sognepræstens Overværelse hende for bestandig Opvarnting skiænket den foranførte Seng og Sengeklæder, hvilket hun dog ikke vilde efterlade at anmelde dette Sterfboe til bedste."

Den 1. juni samme aar forsattes skifteforretningen, og her blev nu anmeldt forskellige mindre gældsposter omfattende 8 rdr. 12 skill. til 2 forskellige personer i Løgstør, 4 rdr. til tjenestepigen Birthe i løn samt 2 rdr. 4 mk. til plovmand Peder Salling i Tolstrup for "avlingen her til stedet at drive". Disse gældsposter indvilgede arvingerne i at betale, og sønnen Hr. Peder Tafteberg oplyste nu, at han havde et tilgodehavende i boet paa 40 rdr., idet moderen i aarlig leje for hus og markarealer skulle betalt 4 rdr., paa hvilken leje der resterede for ialt 10 aar. Desuden oplyses det, at han foruden ejendommen ogsaa ejede indboet og to køer, som var stillet til moderens og søsterens raadighed. I øvrigt oplyste han, at han slet ikke ønskede at tale om den "forstrækning hands sal. moder i saa

mange aar, hun havde siddet enke, havde nødt af ham".

Skifteforretningen sluttede med, at sønnen Hr. Peder Tafteberg fik overladt moderens efterladenskaber, som han derpaa skænkede sin søster Helene Sophie, "for den møye hun i saa mange Aar har havt med deres gamle Moder at iagttage og tilsee".

Ane 42 Mads Christensen Stabye

er født 1685 i Skjern, og han døde den 8. august 1756 paa hovedgaarden Gudumkloster i Gudum sogn.

Han var gift med

Ane 43 Anna Marie Wernicke

der døde et par maaneder efter ægtefællen.

Mads Christensen Stabye læste jura og blev prokurator, hvorefter han var fuldmægtig paa godset Brejninggaard samt senere paa Rybjerggaard og paa Dejbjerglund. Ca. 1714 købte han den store gaard Langtind i Hanning sogn, som han drev i en længere aarrække, samtidig med at han virkede som prokurator. I 1732 forpagtede han derpaa godset Gudumkloster, som han samme aar købte til selveje af kaptajn Andreas Raschs arvinger. Godset omfattede da selve hovedgaarden Gudumkloster af hartkorn 23 tdr., 28 tdr. tiender, 10 tdr. hartkorn mølleskyld og ikke mindre end 207 tdr. hartkorn fæstebondegods. Gudumkloster, der oprindeligt havde været et benediktiner-kloster, blev ved informationen i 1536 inddraget under kronen. I 1670 udlagdes godset under rytterdistriktet, men ved ryttergodsernes salg i 1717 erhvervede s Gudumkloster af kaptajn Andreas Rasch formedelst 8500 rdr.

At det har været smaat med sagførere paa de tider, fremgaar klart af, at Mads Christensen Stabye den 12. februar 1740 af Ribe Stiftamt fik ordre til at paatage sig en tyrevisag i Lemvig, idet han var den nærmest ved Lemvig boende prokurator. I øvrigt maa han have tjent gode penge, for i 1741 erhvervede han endvidere den lille herregaard Strandbjerggaard i Humlum sogn, som han dog atter afhændede i 1749. Selve Gudumkloster besad han indtil 1751, da han afhændede godset til svigersønnen Johan Frederik Wedel. Selv blev han dog sammen med hustruen boende her indtil deres død.

Den 29. november 1737 fik Mads Christensen Stabye og hustru kongelig be -

Godset Gudumkloster tilhørende Mads Christensen
Stabye (ane 42).
Tegning fra ca. 1670 i Resens Atlas (Det kgl.
Bibliotek).

villing paa, at den længstlevende af ægtefællerne maatte forblive hensiddende i uskiftet bo, hvilket er forklaringen paa, at der ikke afholdtes skifte efter Mads Christensen Stabys død i august 1756, men først efter hustruens død et par maaneder senere. Selve skiftet paabegyndtes den 9. november, og af arvinger nævnes børnene Mathias, bogholder ved Told- og Konsumptionsvæsenet i Lemvig, Rebekka Kierstine (Ane 21), gift med sognepræsten paa Holmsland Peder Jensen Tafteberg, Anne Marie, gift med Peder Hassing Hee, degn for Gudum og Fabjerg menigheder, Kirsten, som var afgaaet ved døden, men som fra sit ægteskab med købmand Simon Andrup i Lemvig havde efterladt sig datteren Ellen Margrete, og endelig Maren, gift med Johan Frederik Wedel, ejer af godset Gudumkloster.

Fra boets registrering og vurdering kan af værdier nævnes: en stor sølvkande, hvis værdi blev ansat til 34 rdr., treogtredivestore og fire smaa sølvknapper, der vurderedes til 3 rdr. 8 skill., et par gamle sølvskeer mærket L.A.D.W.C.L. 1721, et par sølvskeer med vaaben, et par umage sølvskeer, et par sølvhager, nogle sølvvarmeknapper, en sølvvarmeknap med sten, en do. med rav, en gammel urkæde, en gammel hirschfænger med spænde og dupsko, en sølvkande, en sølvdaase, et par smaa guldvarmeknapper, en guldknop, en perlemors meisnertallerken, et urværk, et rødt krus med sølvlaag, to store tinfade, fem store tintallerkner, et par tinlysestager, en kobbertekedel, to kobberfyrfade, et par messinglysestager, en kaffekande og to messingbækkener.

I dagligstuen fandtes en jernbilæggerkakkellovn, et chatol, et gammelt lakeret slagbord, et stort spejl, et lille spejl, seks gamle "Stavværks" stole, et par gamle læderstole, et stort og et lille stueur, en pyramide, et hængeskab med laas og nøgle, et lille skrin og et chatol med skab, hvori fandtes et par porcelænskopper, en brun spølkumme, en tepotte, et brændevinsglas, en lille flaske med skruelaag, en blikdaase, noget voks og to dusin "Hvistild" piber.

Herudover nævnes senge, sengetøj og afdødes garderobe samt desuden en bogsamling, som omfattede: Kristian V Lovbog, to forordningsbøger, en gammel bog med recesser, en bog kaldet Middelbyes Postil, Kingos Salmebog, Brorsons Salmebog, en bønnebog med sølvspænder, en mindre bønnebog, to gamle salmebøger, en bog kaldet Holger Danskes Krønike, en fransk grammatik, en bog kaldet Jørgen Lackmands Gudfrygtigheds Alphabeth, en salmebog med stor stil, Davids Psalmer paa latin, fire latinske bøger og en bog kaldet

Spangengebues Postil paa plattysk.

Af værdipapirer fandtes en obligation udstedt den 17. april 1756 til den afdøde fra Jacob Brock paa Krogsdal lydende paa 100 rdr. Der var desuden et skyldbrev fra Johannes Paludan i Stavshede lydende paa 12 rdr., et skyldbrev fra Mads Jensen paa Skodborggaard lydende paa 4 rdr., og endvidere et skyldbrev fra Ole Vang i Holstebro paa 2 rdr.

Ved den paafølgende skiftesamling den 20. december 1756 fremlagde børn og svigersønner en fortegnelse over, hvad hver især havde faaet fra boet, det være sig i medgift eller som gave.

Præsten hr. Peder Tafteberg (Ane 20) havde i medgift med sin kone og senere som gaver til sine børn faaet følgende: et sølvbæger, en lille sølvske, to gamle sribede bolstersdyner, en overdyne med lærredsovertræk, to gamle bolstershovedpuder, to olmerdugshovedpuder, en vadmelsdyne, en gammel olderdugsdyne, en sribet blaargarnsbolsterspude, en olmerdugspude, et gammelt kartun til omhæng, noget gammelt rødt omhæng, seks gamle drejlsduge, et dusin servietter, en gammel damaskes tedug, to hørgarnsservietter, et par gamle fine hørgarnslagener, et par hørgarnspudevaar, et gammelt blaargarnslagen "at overtrække en Himmelseng med", fire tinfade, et dusin tintallerkner, et dusin mindre tallerkner, en liden tinskaal, en smørkop, en sennepskrukke, en fjerdingskedel med øre, en lille og en stor tekedel, et lidet tobaksfyrfad, et fyrbækken, et sengebækken, et gammeldags messingfyrfad, et par messinglysestager, to taburetter, et lidet spejl med forgyldt ramme, et mindre do. med glasramme, seks par tekopper, seks glas, en vugge med overtrukket pude, et lidet fyrbord og en halv øltønde. Værdien af disse effekter beløb sig til 45 rdr. 1 mk. 2 skill.

Under gældsposter nævnes alle de ting, der var blevet indkøbt i forbindelse med Mads Christensen Stabys død og begravelse. En regning af 13. august 1756 lyder saaledes paa: to alen bay á 26 skill., sort traad 2 skill. og to snese søm tilligkisten á 26 skill. En regning af 14. august omhandler: 8 3/4 potter (liter) "canarii" (vin) á 24 skill., 1 pund kandis. 24 skil l. , 3 pund mandler á 22 skill.,

6 lod "better" á 6 skill., 4 pund hvedemel á 6 skill., 2 pund svesker á 6 skill. , 1 pund anis 3 mk., 1 pund kommen 8 skill., 1 pund rosiner 10 skill., 1 pund risengryn 8 skill., 1 pund kaffebønner 2 mk., 1 lod muskatblomme 1 mk., 1 lod kardemomme 12 skill. , tvebakker 8 skill. , kringler 8 skill. , "capris" 8 skill. , "angelacke" 4 skill., lavendel 4 skill., 2 potter fransk brændevin á 20 skill. og

20 potter vin a 12 skill. En regning af 16. august omfatter: 4 pund hvedemel, 2 pund mandler, 3 potter "canarii", 1 lod kardemomme, 1 fl. hovedvand, 100 kringler, for 28 skill. tvebakker, 2 pund sort dild, 2 pund grøntsager, 6 potter rødvin med flasker, 1 pund hvid "andom", for 4 skill. blaar og 2 alen sort og hvid cartun. Den 19. august blev der fremlagt en regning paa 1 lod indigo, 2 potter fransk brændevin og 1 dusin piber. Endelig blev der den 20. august indkøbt 5 potter vin og pommerantzer for 1 skill. Disse 4 regninger androg ialt 14 rdr. 5 mk. 3 skill. hvortil kom udgifter til ligkisten og til begravelsen.

Da Anna Marie Wernicke døde, og der skulle gøres indkøb til begravelsen, købtes den 13. oktober 1756 $2\frac{1}{2}$ mandelfrugt, 7 lod beske mandel frugter, $4\frac{1}{2}$ potte "canarii", 1 pund kandis, 1 pund "andum", 2 pund hvedemel, $1\frac{1}{2}$ pund risengryn, 1 pund rosiner, 1 pund kardustobak, 1 lod kardemomme, for 2 skill. kanel, for 2 skill. nelliker, blaa muskat for 2 skill., korender for 2 skill. og for 2 skill. bomolie. Desuden blev der købt 1 dusin piber, 6~ potte fransk brændevin, 18 potter vin, 3 potter rødvin og 1 potte vineddike.

Præsten fik for begravelsen 6 rdr. 4 mk., der blev betalt 2 rdr. til kirken, og degnen fik 3 rdr. 2 mk. 8 skill. , mens bedemanden fik 10 mk. Bæremændene fik udbetalt 8 mk., og vægteren fik 24 skill. Den der havde ringet med klokken fik 1 mk., og for maling af ligkisten blev der betalt 2 mk., mens selve kisten havde kostet 6 rdr. Hertil kom reb til stropper og søm, hvilket beløb sig til 36 skill. , samt 2 alen bay, der. kostede 52 skill. De samlede udgifter blev ved denne lejlighed 31 rdr. 8 skill.

Arvingerne og skifteforvalteren enedes om at stille efterladenskaberne til auktion, hvilket hjembragte ialt 254 rdr. 8 skill., som sammenlagt med den kapitaliserede medgift og gavelister bragte værdien op paa 791 rdr. 4 mk. 15 skill. Udgifterne blev opgjort til 713 rdr. 2 mk. 11 skill., og der blev saaledes kun 78 rdr. 2 mk. 11 skill. til deling mellem arvingerne.

Ane 44 Jens Andersen Munch

der var borger og urtegaardsmand i Hobro, er født ca. 1665. Om hans herkomst vides intet, men han er sikkert bror til den Niels Andersen Munk, der nævnes i Hobro By tingbog fra omkring 1700.

Jens Andersen Munch var gift med

Ane 45 Maren Jørgensdatter

der fødtes ca. 1670. Hun er muligvis en datter af Jørgen Caspersen, degn Hersom, hvor senere hendes søn Anders beklædte degneembedet i nogle aar.

Desværre er det ikke muligt at finde ægteparrets død, idet kirkebøgerne for Hobro først eksisterer fra 1813. Naar vi saaledes kan være sikre paa, at dette ægtepar var forældre til Anders Jensen Munch (Ane 22), skyldes det alene, at denne som præst i Simested nedfældede sit levnedsløb i vitaprotokollen i Viborg Bispearkiv.

Vi ved intet nærmere om Jens Andersen Munch og hustru bortset fra, at han den 9. juni 1704 paa Hobro By ting var en af de to kaldsmænd, som byfoged Christen Nielsen Hostrup havde gjort brug af ved to gange indkaldelse til tinge af Christen Sørensen Espersen og dennes hustru Else Sørensdatter angaaende deres ugudelige forhold og ukristelige levned. Den 30. juni samme aar nævnes Jens Andersen Munch som en af de 8 tinghørere paa by tinget.

Ane 46 Peder Andersen Schipper

er født omkring 1660, antagelig i Hobro, og han døde 1723 der Hobro, idet den 25. august det aar afholdtes skifte efter ham.

Han blev gift ca. 1692 med

Ane 47 Maren Jensdatter

der ved ægteskabets indgaaelse var enke efter Peder Schaarup.

Vi ved intet sikkert om ægteparrets herkomst, men maa formode, at Peder Andersen Schipper paa mødrene side var ud af den ret saa fremtrædende Schipper-slægt. Hans morbroder er saaledes utvivlsomt den i det efterfølgende nævnte byfoged i Hobro Laurits Christensen Schipper, medens en anden morbroder maa være købmand Anders Christensen Schipper i Hobro, gift med Else Bloch. De to brødre maa være sønner af Christen Schipper, der nævnes 1616-1639 som borger og handelsmand her i byen.

Med hensyn til Maren Jensdatters herkomst, maa det anses for sandsynligt, at hun var søster til Niels Jensen, der nævnes i Hejring, og datter af Jens Nielsen Hvilsom.

Peder Andersen Schipper var gaardmand og borger i Hobro og har muligvis samtidig befattet sig med brændevinsbrænderi, ligesom han vel antagelig har

drevet lidt handel. Hans gaard var beliggende paa den vestre side af Skibsgade, medens jorderne var beliggende ude paa Hobro Bymark. Ved Peder Andersen Schippers død viste det sig, at han i henhold til kirkeregnskaberne skyldte et beløb for 1722 paa godt 3 rdr., hvilket afslører, at han - antagelig i nogle aar og indtil sin død - har været den ene af byens to kirkeværger.

Mandag den 27. april og mandag den 4. maj 1696 var Peder Andersen Schipper tilstede paa by tinget i Hobro, hvor han fik udstedt et 8-mands tingsvidne. De 8 stokkemænd bevidnede her, at de paa tinget havde set og hørt Peder Andersen Schipper staa frem og oplyse, at han i henhold til kongens frihedsbrev angaaende ødegrundspladser i købstæderne ville overtage en af de ødegaards grundpladser, der var i Hobro, og lade den forbedre og bebygge. Herefter meddelte byfoged Laurits Christensen Schipper paa kongens vegne Peder Andersen Schipper, at han var i sin fulde ret til at overtage nu afdøde Jens Nielsen Hvilsons gaards bygninger og haver i byen, beliggende imellem byfogeden paa den søndre side og Karen Christensdatter Schippers (antagelig en moster) paa den nordre side.

Den 7. februar 1701 nævnes Peder Andersen Schipper atter paa by tinget, idet han da stævnedes Niels Jensen i Hejring for ved et tingsvidne at faa bekræftet, hvad der var sket 3 uger forinden i nu afdøde byfoged Laurits Christensen Schippers hus. Her havde Niels Jensen nemlig i overværelse af Sr. Laurits Sørensen lovet Peder Andersen Schipper og dennes medarvinger en del markjorder paa Hobro bys marker beliggende paa Skebakken og i Lundstubberne. Det fremgaar af denne indførsel i tingbogen, at Sr. Laurits Sørensen var halvbroder til Peder Andersen Schipper og altsaa saaledes, at de havde fælles mor.

Endelig kan nævnes, at Peder Andersen Schipper den 30. marts 1693 paa skiftet efter Jens Nielsen Trapps afdøde hustru Maren Andersdatter i Hobro i sin egenskab af broder til afdøde blev indsat som kurator for den ene af de 3 sønner, nemlig Søren Jensen, saaledes at han skulle vogte hans arvelod, der var paa ikke mindre end 318 rdr., hvilket antyder en ikke helt lille velstand.

Som nævnt blev der efter Peder Andersen Schippers død paabegyndt skifte i boet den 25. august 1723. Skiftet blev ledet af byfoged Hostrup bistaet af vurderingsmændene Jørgen Henriksen og Peder Iversen, begge af Hobro, og tilstede var arvingerne, nemlig enken Maren Jensdatter og børnene. Her

nævnes først og fremmest hendes søn Laurits Pedersen Schaarup, 36 aar, fra et tidligere ægteskab, opholdende sig hjemme "i huset hos moderen formedelst hans svagheds skyld paa sine øjne" (maa have været blind). Herudover nævnes Maren Jensdatters børn med afdøde Peder Andersen Schipper, nemlig Anders, 31 aar, opholdende sig hjemme, Birgitte Marie, gift med Anders Moustsen i Hobro, Margrethe, 26 aar og i tjeneste paa Gjesinggaard, Laurits, 23 aar og opholdende sig hjemme, og endelig Anna Cathrine (Ane 23), 14 aar og boende hjemme.

Indledningsvis erklærede enken overfor skifteretten, at boet hverken ejede guld eller sølv, og de to vurderingsmænd gik derefter igang med at foretage en registrering og vurdering af boets effekter. I stuehuset nævnes en jernkakkelovn, to fyrretræssengesteder, hvoraf det ene var med himmel og begge i øvrigt med omhæng samt tilhørende sengetøj i form af olmerdugsoverdyner, bolsterspuder og underdyner, lagner etc. Endvidere et fyrretræsskab med to døre, et egetræsbord med fire piller og fod under, en kistebænk under vinduerne, endnu en bænk, en foldebænk ved døren, en egetræskiste med laas, hængsler og beslag, to træstole med sivsæder, diverse tønder, stripper og husgeraad samt en tinspand, som vejede 7 pund, et par drevne messinglysestager, en trefjerding stor kobberbrændevinskedel, sat til 6 rdr. 4 mk., laag og hat til kedlen vejende 11~pund, vurderet til 2 rdr. 3 mk. 15 skill. , brændevinspiber, 4 mk., en mindre kobberkedel paa 1½ fjdkr. størrelse, sat til 4 rdr., og en haandkedel, som vejede 5 pund.

Af redskaber paa gaarden nævnes bl.a. en vogn med fire beslagne hjul og tilbehør i form af hamler, dræt etc., sat til 10 rdr. 4 mk., en plov, en harve, en hakkelseskiste og nogle leer og grebe, medens besætningen omfattede tre heste, hvoraf dog kun de to var i brugbar stand, medens den tredie var en 14-aarig lam hest, en ko, en ungstud, en kvie, fem gamle faar, tre aaringsfaar og tre lam.

Selve gaarden paa Skibsgaden, som bestod af 22 bindinger med gaardsrum og have, sattes til 150 rdr., medens det indavlede korn vurderedes saaledes: 6 traver og 16 kærver rug, 6 rdr. 4 mk., 12 skill., 5 traver og 16 kærver byg, 3 rdr. 5 mk. 3 skill. , og 6 traver og 10 kærver havre, 4 rdr. 2 mk. Herudover indtægtsførtes gaardens jordarealer, som bestod af en række agre udenfor byen samt et stykke have i Skibsgaden, hvilket sidste ikke vurderedes, idet afdøde havde foræret denne have til sin yngste datter Anne Cathrine, før han døde. Stedsønnen Laurits Schaarup oplyste end-

videre, at han havde faaet en lille ager, som var blevet ham foræret af byfoged Laurits Christensen Schippers enke Madame Mette Lauritsdatter 28 aar tidligere, men som hans nu afdøde stedfar altid havde anvendt. Ogsaa denne ager blev trukket ud af boet, og stedsønnen forklarede nu endvidere, at han ogsaa var ejer af et hus med tilhørende have i Hobro, som byfoged Christen Hostrup havde ladet opføre, og som Peder Andersen Schipper havde foræret sin stedsøn, hvilket i øvrigt moderen og samtlige halvsøskende bekræftede.

Boets aktiver blev herefter opgjort til 330 rdr., hvorefter videre skiftebehandling udsattes til den 22. september samme aar. Af gældsposter nævnes først og fremmest en restance paa 3 rdr. 11 skill. i henhold til kirkeregnskabet for 1722, et beløb som arvingerne imidlertid straks betalte. Herudover nævnes en gæld paa 11 rdr. 2 mk. 8 skill. til Jørgen Schalz i Viborg for nogle leverede kramvarer samt et noget større krav fra byfoged Laurits Christensen Schippers enke Mette Lauritsdatter, der i mellemtiden var blevet gift anden gang med Mathias Hamborg. Hun fremlagde en regnskabsbog, hvori afdøde Peder Andersen Schipper havde skrevet under paa, at han ved en afregning den 14. oktober 1712 var kommet til at skyldte hende 37 slettedaler. Endvidere havde hun solgt ham en ager formedelst $5\frac{1}{2}$ slettedaler, og til disse beløb kom renter for en længere aarrække samt 3 aars jordleje, for noget jord, som afdøde havde lejet af Mette Lauritsdatter for 2 slettedaler om aaret. Gælden til Mette Lauritsdatter blev herefter paa 66 slettedaler, der omregnedes til 44 rdr. Endvidere krævede byfogeden i henhold til en af ham fremlagt regning 1 rdr., og hertil kom 20 rdr., som Anders Schipper havde laant enken til begravelsen samt 1 rdr. til kirken for jordpaakastelse og klokkringning i forbindelse med samme. Endelig kan nævnes, at skifteforvalteren skulle have 4 rdr. for sin ulejlighed, vurderingsmændene 2 rdr. og skifteskriveren 3 rdr., hvorefter passiverne androg 95 rdr.

Der blev saaledes et overskud i boet paa 235 rdr., hvoraf halvparten med 117t rdr. forlods tilfaldt enken. Herudover havde hun krav paa en broderlod, men af kærlighed til sine børn afstod herfra. Desuden gav hun sønnen Laurits Pedersen Schipper de 17t rdr., da han ikke havde faaet løn hos hende i lang tid. Enkens part blev herefter 100 rdr., og de resterende 117t rdr. blev fordelt paa tre broderlodder af 26 rdr. og tre søsterlodder af 13 rdr. Den ældste halvbroder Laurits Schaarup fik saaledes 26 rdr. i

arv, medens sønnen Anders ingen arv ønskede men fordelte sine 26 rdr. paa søstre Margrethe og Anna Cathrine. Broderen Laurits arvede ligeledes 26 rdr., medens søsteren Birgitte Marie og hendes mand Anders Moustsen var blevet enige om ligeledes at afstaa fra arv, hvorfor deres part paa 13 rdr. efter deres eget ønske blev overdraget lillesøsteren Anna Cathrine. Dette førte saaledes til, at Margrethe arvede 26 rdr. medens Anna Cathrine fik 39 rdr. For samtlige arvelodder blev der herefter gjort udlæg i boet, og i skifteprotokollen er nøje specificeret hvem der havde sikkerhed i hvilke effekter.

Ane 52 Anders Mogensen

der boede i Kloster, Nysogn paa Holmsland, er født ca. 1680, og han døde 1760 i Kloster og blev begravet Palmesøndag.

Om hans hustru vides blot, at hun hed Maren, og at hun blev begravet den 8. marts 1744 fra Nysogn Kirke, 58 aar gammel.

Det maa anses for givet, at Anders Mogensen var søn af den Mogens Andersen, der fødtes ca. 1647, og som døde 1734 i Kloster og blev begravet den 14. marts. I matriklen 1688 oplyses om Nysogns Kloster, at den bestod af en gaard, et boelssted og tre husmandssteder. Paa gaarden boede da den da værende degn Laurs Laursen, og paa et af husmandsstederne nævnes en Anders Madsen, der sikkert har været far til Mogens Andersen, som ikke selv kan have været selvstændig fæster i 1688, idet han ikke nævnes i matriklen.

Ane 54 Jens Christensen

er født ca. 1679, og han døde 1737 i Tamberg, Nysogn, og blev begravet den 23. december.

Navnet paa hans hustru kendes ikke, men hun er vel antagelig identisk med den Maren Andersdatter i Tamberg, der begravedes 2. Søndag i Advent 1760 i en alder af 76 aar.

Lokaliteten Tamberg figurerer i matriklen 1688 med tre gaarde tilhørende henholdsvis Voldbjerg, Søgaard og Baron Christian Juel, samt fire husmandssteder, alle hørende under Søgaard. Den ene af de tre gaarde ses i 1771 at have været bortfæstet til en Anders Christensen, og det er da nærliggende at antage, at han har været en sønnesøn af Jens Christensen og har

siddet paa slægtsgaarden. I saa fald var Jens Christensens gaard den mindste af de tre i Tamberg med et hartkorn paa 2 tdr. 3 skpr. 1 fjdkr. og hørende under Voldbjerg.

Ane 56 Mads Simonsen

er født omkring 1680 i Lybæk, Hee sogn, og han levede endnu 1733, da han og hustruen fik en søn, der døbte s med navnet Mikkel, men efter dette aar er han forgæves søgt død i Hee sogns kirkebog.

Han blev gift den 22. juli 1714 i Hee med

Ane 57 Anne Mikkelsdatter

Hun er født ca. 1690 i Voldbjerg Mølle, Hee sogn, og hun levede ligeledes endnu i 1733 men er heller ikke fundet begravet i sognet.

Mads Simonsen var fæster af halvdelen af Nogaard i Hee sogn af hartkorn 1 td. 7 skpr. 3 fjdkr. $\frac{1}{2}$ alb., hvortil kom bondeskylden af hartkorn 1 td. 6 skpr. 2 fjdkr. $1\frac{1}{2}$ alb. Nogaard hørte under herregaarden Voldbjerg, hvorfra ingen arkivalier er bevaret, bortset fra en skifteprotokol 1779-1804. Dog findes en jordebog fra 1771 i forbindelse med Grev Rantzaus salg af Voldbjerg med underliggende bøndergods, og herfra kendes hartkornet, idet svigersønnen da sad her.

Mads Simonsen ses i øvrigt den 24. maj 1725 paa Voldbjerg at have været medudsteder af vider og vedtægter for No og Ølstrup sogne.

Ane 60 Jacob Lauritsen

er født ca. 1651, og han døde 1725 i Lybæk, Hee sogn, og blev begravet den 9. november.

Han var gift med

Ane 61 Maren Iversdatter

Hun er født ca. 1656, og hun døde 1735 i Lybæk og blev begravet den 13. november.

Jacob Lauritsen ses i 1716 opført som fæster af et husmandssted i Lybæk af hartkorn 3 skpr. 1 fjdkr. 2 alb. hørende under Voldbjerg.

Ane 62 Jørgen Clemmensen

er født omkring 1660, og han døde 1723 i Heager, Hee sogn, og blev begravet den 28. april.

Navnet paa hans hustru kendes ikke, men sandsynligt forekommer det, at hun var den Else Andersdatter af Heager, der begravedes 1. Søndag i Advent 1736, 74 aar gammel, hvilket passer udmærket sammen med, at datterdatteren (Ane 15) hed Else. Jørgen Clemmensen er i matriklen 1688 opført som fæster af gaard nr. 6 Heager, der havde et hartkorn paa 6 tdr. 4 skpr. 1 alb. og ejedes af borgmester Jep Tarm i Ringkøbing.

Ifølge Fusagers bog om det gamle No sogn, som antagelig allerede fra midten af 16. aarhundrede indlemmedes i Hee sogn, boede i 1664 i Heager en Clemmen Jensen, søn af den Jens Clemmensen i Heager, der nævnes her 1625. De to personer kendes alene fra bogen, men det forekommer oplagt, at de har været henholdsvis far og farfar til Jørgen Clemmensen. I øvrigt fik No distrikt ny kirke i 1877, og aaret efter blev distriktet atter udskilt fra Hee sogn som et selvstændigt sogn.

6. GENERATION

Ane 82 Jacob Coning

er født ca. 1648 i Amsterdam, og han døde den 16. juli 1724 i København og blev begravet fra den tysk-reformerte kirke.

Han blev gift første gang før 1680 med

Ane 83 Dorothea Ehrenburg

om hvis herkomst intet vides. Hun døde 1709 i København og blev begravet den 7. juni fra Trinitatis Kirke, hvorefter Jacob Coning indgik nyt ægteskab den 12. juli 1715 i den tysk-reformerte kirke med Cathrina Hindal, en datter af kongelig skipper Johan Hindal. Hun døde 1735 i København og blev begravet den 29. november.

Jacob Coning var portræt- og landskabsmaler i lighed med faderen, der øvrigt hed det samme. Far og søns historie og deres arbejder er da ogsaa stadig blevet sammenblandet, og hvem af de to der har udført det meget smukke landskabsbillede, som hænger paa museet i Rotterdam, henstaar i det uvisse, selvom det sandsynligste er, at det er Jacob Coning den ældre. I øvrigt forekommer det usandsynligt, at faderen skal have været i Danmark, saa det maa anses for givet, at det er Jacob Coning den yngre, der har underskrevet alle de dokumenter, der vedrører opholdet her.

Jacob Coning kom i 1676 til København og fik aaret efter efter ansøgning kongelig bevilling til at "bruge og fortsætte sin skilderkonst" i København. I 1680 udførte han noget arbejde paa Københavns Slot, og i 1683 tog han en slægtning Daniel Danielsen Coning i lære og havde forskellige vanskeligheder, idet denne, der i øvrigt senere blev en kendt blomstermaler i England, løb af pladsen. I 1690 erhvervede Jacob Coning borgerskab i København, og i 1698 sendtes han med kongelig understøttelse til Norge for at male prospekter (landskabsbilleder). I 1701 var han en af de københavnske kunstnere, der ansøgte kongen om oprettelse af et kunstakademi, og de følgende aar leverede han flere malerier fra Norge til Frederiksborg Slot, ligesom han udførte malerier til operahuset og reparerede billeder for kongen. Herudover var han beskæftiget med en del halvt haandværksmæssigt malerarbejde. Hans formueomstændigheder var yderst daarlige, og gentagne gange opnaaede han efter ansøgning tilladelse til ved lotteri at afhænde sine arbejder. Sine sidste aar tilbragte han i en lille lejlighed St. Kongensgade i den bygning, der kaldtes de reformertes fattighus.

12.

Ane 82 Jacob Coning

Om Jacob Coning fortæller genealogen S.H. Finne Grøn følgende i Norsk Slegthistorisk Tidsskrift fra 1926:

"Denne maler, hvem de ældste Christiania-Billeder skyldes, og som derfor har Krav paa at erindres med Tak og Ære af en forstaaelsesfuld Eftertid, havde i Samtiden ingen ganske ringe Anseelse baade som landskabs- og portrætmalers, men til trods herfor indeholder de forskellige Kunstnerleksika meget lidt om hans Liv og Levned, og ingen gør rede for hans herkomst. Han er imidlertid født omkring 1648 i Amsterdam og Søn af den ældre Landskabsmaler Jacob Coningh og dennes tredie Hustru Susanna Dalbeny. --

Jacob Coning blev Elev af Adrian van der Velde og tog 1676 til København, hvor hans Landsmænd Abraham Wuchters og Carel van Mander havde vundet højt ansete Navne som Portrætmalere. Her udstillede han straks i sit lejede Kammer en Del af sine Malerier og anede Fred og ingen Fare, da han d. 20. Maj 1676 fik Besøg af et par Malermestre, som var rasende over hans efter deres Mening ulovlige Indgreb i deres Laugsprivilegier. Coning var tilfældigvis ikke hjemme, da Visitten kom, men det afficerede ikke de vrede Herrer, de brød uden videre Dørene op og tog med sig Billederne og Malersagerne og undsaa sig end ikke for ogsaa at fjerne diverse Løsøre.

Den 27. Maj gik Coning op i Det danske Cancelli og indgav en Supplik til Kongen med Beklagelse over den lidte Medfart. "Min Kunst" skrev han "er ikke af deres Profession og bestaar ej heller under et Laug, men er fri Kunst - og er min Profession principale Landskaber og Kontrafeyer efter Levnet at hiøre". Han bad derfor om Befaling til at faa sine Sager tilbage.

I 1680 har han faaet Arbejde paa Københavns Slot med Tafteskilderier i Dronningens Sovekammervinduer, 1697 tog Kongen Lodder paa nogle Malerier, Coning satte op i Lotteri, og i 1698 blev han Hofmaler med en aarlig Løn af 400 Rdl. I 1701 var Coning en af de seks kunstnere i København, som anmodede Kongen om at stille sig som Protektor for et af dem oprettet "reguleret societet", hvis Indvielse foregik d. 21. Oktober samme aar.

Til Norge kom Coning i 1698 for at male en Del norske Landskaber til Kongen. Han var i Christiania 1698 og 1699, fra hvilken Tid de fire paa Bymuseet beroende Prospekter af Hovedstaden og Akershus skriver sig. Samtidig udførte han adskillige Portrætter, som f.eks. af Stiftamtmand og Frue Stockfleth. I 1704 kom han atter til Christiania, hvor han i alt fald var i November og December Maaned og forblev til ud paa Sommeren eller Høsten 1705,

optaget af Portrætter. Senere forblev han bosat i København og synes stadig at kæmpe med Næringsssorger, gentagne Gange forsøger han at udlodde Billeder og beder Hoffet hjælpe sig med Afsætning. Af og til lysner det op med en honorabel Bestilling - som da han i 1720 malede Tordenskjold - men dette blev stadig sjældnere, og d. 16. Juli døde han i København som fattig Mand. Den 21. Juli foregik hans Begravelse "im die beste erde" i Tysk reformeret Menighed, og Dødsboet var da forinden opgjort i det pauvre Hjem i en lille Lejlighed i Store Kongensgade, hvor en indlagt Dragkiste og et par forgyldte Spejle var de sidste Vidner om de Forhold, hvor den gamle Kunstner havde hørt til".

Fra Jacob Conings ha and er bl.a. bevaret en række signerede og daterede portrætter, heriblandt et af Sofie Amalie Vind, malet 1696, (Frederiksborg), og et af Oberst N. de Seue fra 1699 (privat-eje i Norge) samt et af Frederik Krag og dennes hustruer (Frederiksborg). Desuden en hel række usignerede billeder af landets mere fremtrædende embedsmænd og adelspersoner samt en mængde prospekter, bl.a. et fra 1694 forestillende haven bag Gyldenløves Palæ (Frederiksborg). Herudover kan nævnes et selvportræt, et ganske lille billede, hvor Jacob Coning paa bagsiden har oplyst, at han da var 65 aar, og at det var malet i København 1713. Endelig skal nævnes det berømte billede paa museet i Rotterdam, der forestiller et landskab med græssende kvæg, men dette billede kan som andetsteds nævnt ogsaa være malet af faderen.

Ane 84 Christen Madsen Stabye

er født omkring 1650 i Staby Præstegaard, og han døde den 19. november 1687 i Skjern.

Han var gift med

Ane 85 Kirsten Christensdatter

Hun er født omkring 1655, hvor vides ikke, og hun levede endnu 1722, da hun nævnes som enke i Skjern.

Christen Madsen Stabye var sogneegn i Skjern. Han nævnes første gang her 1683, da han sammen med hustruen beboede degnebolet (degnens boelssted),

der var fæste under Lundenæs. Han havde da en tjenestepige, og ejendommens besætning bestod af en hest og en ko. Aaret efter, nemlig den 30. april 1684 ses Christen Madsen Stabye at have aflagt sin degneed, men embedstiden blev kort, idet han som nævnt allerede døde $3\frac{1}{2}$ aar senere.

Den 19. december 1687 blev der afholdt skifte efter ham mellem enken og børnene Mads (Ane 42) og Karen. For Mads blev som formynder antaget morbroderen velagte Jens Christensen Siir, medens Christen Sørensen fra Fastergaard paatog sig værgemaal for datteren.

Fra boets registrering kan af værdier nævnes: et egetræsbord, et egetræsskab, et egetræsskrin med laas, et rødt skrin med udskæringer, en foldebænk, en egetræskiste med fyrretræslaag, et par sengesteder, en kobberkedel paa $\frac{1}{2}$ td.'s rum, fire tinfade, seks tintallerkner, et par messinglysestager, en jerngryde, en øltønde, en ølfjerding, en øltragt, to standtønder til at salte i, to stenfade, to stenkrus, en kærne, syv sibøtter, et smørkrus og en regnetavle af sten. Afdødes garderobe bestod blot af en sort klædeskjøl, en rød klædesvest med femogtyve sølvknapper, en gammel foret kjortel, som var vendt, en hat, en foret hue, to par gamle sko, to par hvide uldne strømper, et par gamle graa strømper, et par gamle hørgarnsskjorter og to tørklæder.

Af besætning paa ejendommen nævnes nu to heste, henholdsvis 7 og 1 aar gamle, fire køer, en kalv, en stud, to kvier, otte faar, tre væddere, en gylt og fire gamle gæs. I laden fandtes af korn 15 traver rug og 6 traver byg, og i markerne var udsaaet 4 tdr. rug. I øvrigt nævnes i haven to bistader, og herudover opremsedes en del redskaber.

Boets aktiver opgjordes til 197 rdr., medens gælden var paa 71 rdr. Af gældsposter nævnes en skattegæld fra januar kvartal paa 1 rdr. 2 mk., en gæld paa 4 rdr. 3 mk. 6 skill. til Niels Bendtsen paa Hanning Hedegaard og gæld til Peder Andersen Fisker paa 14 rdr. og til Anders Nielsen i Smedegaard paa 4 rdr. 2 mk. Herudover oplyste enken, at hun skyldte 12 rdr. til vel fornemme Christen Thonboe i Horsens samt godt et par rigsdaler til Christen Lauritsen i Egeris. Villads Knudsen havde et løntilgodehavende paa 4 rdr. 2 mk., og den øvrige bortskyldige folkeløn for perioden fra Mikkelsdag til Paaske var paa 5 rdr. Hertil kom bl.a. begravelsesomkostninger paa 15 rdr. Der blev saaledes et overskud i boet til fordeling mellem enken og børnene paa 126 rdr.

Ane 86 Berndt Vernicke

er født omkring 1655, og han levede endnu 1706.

Han blev gift den 2. september 1679 med

Ane 87 Rebecka Reich

Parret ses at have indhentet kongelig bevilling til at lade vielsen foregaa som stuebryllup, hvilket vil sige, at de blev gift hjemme.

Bebecka Reich er født omkring 1655 paa Købmagergade i København, og hun levede ligeledes endnu i 1706.

Berndt Vernickes herkomst kendes ikke, og i øvrigt vides meget lidt om parrets tilværelse. Blot fremgaar det, at han i den korte periode fra 20. december 1687 til 26. september 1688 sad som herredsskriver i Mols Herred og som birkeskriver for Sdr. Helnæs, Horsens, Kalø og Feldballe.

Ane 112 Simon Madsen

er født ca. 1648, og han døde 1707 i Lybæk, Hee sogn, og blev begravet den 13. november. Om hans hustru vides intet.

Simon Madsen nævnes som husmand i Lybæk, Hee sogn, i ildstedskatten fra 1677. Han er desuden opført i matriklen 1688, og det fremgaar her, at ejendommen havde et hartkorn paa 5 skpr. 3 fjdkr. og ejedes af Fru Anne Rosenkrantz. I øvrigt kaldes Simon Madsen med tilnavnet Skrædder, saa han har sikkert sideløbende med landbruget ernæret sig herved.

Ane 114 Mikkel Andersen

er født ca. 1651, og han døde 1750 i Voldbjerg Mølle, Hee sogn, og blev begravet den 9. oktober, i kirkebogen opgivet 99 aar gammel.

Han var antagelig gift med den Anne Hansdatter fra Voldbjerg Mølle, der i 1735 optraadte som gudmoder ved en barnedaab hos Peder Lauritsen.

Mikkel Andersen er i matriklen 1688 opført som fæster af den temmelig store Voldbjerg Mølle, hvor han af mølleriet svarede skatter efter et hartkorn paa 12 tdr. 6 skpr. og af det tilhørende jordareal af et hartkorn paa 4 skpr. 1 alb.

7. GENERATION

Ane 164 Jacob Coningh

er født ca. 1611, og han døde 1668 i Amsterdam.

Han var gift første gang med Maria Coterman. Den første lysning fandt sted den 30. december 1633 i Dortrecht, men da hendes fader protesterede, fandt den tredje lysning først sted i december 3 aar senere. Maria Coterman døde allerede den 10. februar 1637 i Rotterdam og efterlod sig da et barn. Parret havde altsaa levet ugift sammen paa grund af hendes faders forbud mod ægteskabet. Jacob Coningh blev derpaa gift anden gang den 18. december 1639 i Amsterdam med Janetsche Cornelinsdatter, der døde samme sted i december 1644, og den 20. juli 1647 blev han gift tredje gang i Haag med

Ane 165 Susanne Dalbeny

der da var enke efter en Job Hackaert.

En oversigt over Jacob Coninghs værdier fra 1652 og andre personalhistoriske akter viser, at han havde økonomiske problemer at slaas med. Det samme viser en opgørelse fra 1659.

Jacob Coningh var saa stærkt paavirket af Rambrandt, at flere af hans arbejder er blevet tillagt denne mester. Han fik særligt ry for sine slettelandskaber, men alligevel maatte han som før nævnt kæmpe med økonomiske bekymringer, og paa sine ældre dage maatte han endog tage fat som baadfører for at klare sig.

Det er sandsynligt, at det maleri, som ejes af Museet i Rotterdam, og som omtales under stoffet om sønnen, er malet af Jacob Coningh (den ældre).

Ane 168 Mads Andersen Ebberup

er født omkring 1615, antagelig i Ebberup i Kærum sogn paa Fyn, og han døde 1677 i Staby. Navnet paa hans hustru kendes ikke.

Mads Andersen Ebberup var sognepræst i Staby, og var antagelig gift med en datter af forgængerens embedet, Christen Nielsen Stabye, der var her til 1637, hvilket aar Mads Andersen Ebberup blev kaldet som sognepræst. Denne Christen Nielsen Stabye var i øvrigt igen en søn af forgængerens embedet Niels Christensen Ikast, der blev ordineret den 5. juli 1573, og

som var præstesøn fra Ikast.

I Mads Andersen Ebberups tid nedbrændte præstegaarden 2 gange, nemlig første gang 1641 og anden gang i 1666.

Ane 174 David Reich

er født omkring 1620 i Helsingør, og han døde 1670 i København.

Han var gift med

Ane 175 Anne Hansdatter

Hun er født omkring 1630, og hun døde den 2. august 1706 i København.

I midten af 1600-tallet var der paa Købmagergade i København en privat regne- og skriveskole, der blev ledet af den navnkundige David Reich, hedder det i "Københavns Historie" af J.O. Nielsen. Denne fortæller videre, at David Reich selv ejede sin store gaard, der har baaret hans navn helt op til nutiden. Det er det nuværende Købmagergade nr. 26, "David Skolemesters Gaard".

Blandt David Reichs elever kan nævnes den senere præsident Hans Nansen den yngre, der hos ham blev oplært i tysk, regning og skrivning. Nansen kalder ham i sine optegnelser "den berømte regnemester".

I "Københavns Historie" fortælles i øvrigt, at David Reichs enke Anne Hansdatter ved sin død var saa fattig, at hele boets værdi medgik til begravelsesomkostningerne. Blandt arvingerne var hendes afdøde søn Hans Reichs 3 børn og de 4 døtre: Kirstine, sal. Niels Frandsens, Kathrine, sal. Johan Hessenbergs, Rebecka, Bernt Verniches, og den afdøde datter Sofies søn parykmagersvend David von der Heide.

Om David Skolemesters Gaard vides, at der langt senere blev afholdt bogauktion og solgt bøger, ligesom Gaarden en tid var bolig for en af stadens anseeligste hyrekuske. Gaarden med dens beboere, skolemester David Reich og hans hustru er af Holberg blevet benyttet i dennes skuespil: Den politiske Kandestøber, Den Vægelsindede, Barselsstuen og Uden Hoved og Hale. Holberg kunne jo uden betænkning benytte David Skolemester og hans kone som figurer i sin dramatiske digtning, formodentlig ud fra den betragtning, at parret forlængst var blevet glemt, hvis deres navne ikke netop havde været knyttet til en bekendt lokalitet.

David Reichs Gaard nævnes bl.a. i Københavns Grundtakst dea 1. juni

1661, hvori det hedder: "David Reich Skolemester, noch Myntergaarden med tilhørende Hauge", og i grundtaksten 1658 hedder det: "David Rich (!) Skolemesters Huus med hosliggende store Gaarde og 7 Vaaning og 1 Vaaning til Pilestræde 1250 Rdl."

Hvorledes gaardens beskaffenhed var i aaret 1811, fremgaar af en klage i ugebladet "Politie Vennen", hvoraf det i øvrigt fremgaar, at David Skolemesters Gaard da nærmest betragtedes som en gade: "Ikke Alle i Kiøbenhavn vide, at man har en lille Gade der, som kaldes David Skolemesters Gaard, men de ikke faae i denne Gade boende og den ikke ubetydelige Mængde Mennesker, som der maae rygte Erinder, vide det og kunne maaskee, hvis ei snart Ændring skeer, faae en følelig, ei saa let forglemmende Erindring om, at der kan i en Hovedstad gives en Gade, og en Gade hvori ikke for længe siden er givet Natteraab, i en saa forknyttet Tilstand som denne. Gaden er nemlig beliggende ved Store Kiøbmagergade og ind ad den Port, hvor hyrekudsken Bruun har sine Vogne staaende." Det var formodentlig mangel paa rendestensbrætter og belysning m.m., som gjorde denne saakaldte gade farlig at passere om aftenen.

8. GENERATION

Ane 328 Aertz Pieterz Koninek

der var guldsmed i Amsterdam, er født i tidsrummet 1575-1580. Han nævnes bl.a. 1615.

Ane 348 Valentin Reich

der var kantor ved Sct. Mariæ Kirke i Helsingør, er født omkring 1580, og han døde 1636 samme sted, Hans hustru, hvis navn ikke kendes, døde samme aar. I kirkebogen anføres det, at de begge døde "udi denne suage Tid af den grasserende Pest".

Den omstændighed, at Valentin Reich var bosat i Helsingør sammenholdt med sønnen Davids fornavn kunne tyde paa slægtsforbindelse til tolder David Hansen i Helsingør, der døde 1599. Blandt dennes aner findes borgmester Peder Hansen i Helsingør, der med sit adelspatent fik navnet Liljefeld, og hvis hustru var datter af Jens Andersen Baden, der nævnes som borgmester i Helsingør.